

Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta

Diplomová práce

2022

Tomáš Vozar

Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta
Katedra pomocných věd historických a archivnictví

Sfragistika měst a obcí v okrese Chrudim
Diplomová práce

Autor: Tomáš Vozar

Studijní program: B 7105 Historické vědy

Studijní obor: Archivnictví – modul Archivnictví a pomocné vědy historické

Forma studia: Prezenční

Vedoucí práce: Mgr. Martina Bolom-Kotari, Ph.D.

Hradec Králové, 2022

Zadání diplomové práce

Autor: Tomáš Vozar

Studium: F19NP0030

Studijní program: N7105 Historické vědy

Studijní obor: Archivnictví

Název diplomové práce: Sfragistika měst a obcí okresu Chrudim

Název diplomové práce AJ: Sfragistic of towns and villages in the Chrudim district

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Diplomová práce se věnuje pečetím obcí a měst v okrese Chrudim. Předmětem práce budou pečeteř a pečetidla od novověku po současnost. Jedná se o dosud neprobádanou oblast. Základem práce bude sfragistická, heraldická a ikonografická analýza těchto pečetí a práce bude také obsahovat stručný popis historie jednotlivých obcí a měst. Práce také poskytne srovnání pečetních obrazů s motivy dnešních znaků.

Karel MARÁZ, *Sfragistika: studijní texty pro posluchače pomocných věd historických a archivnictví*, Brno 2014

Tomáš KREJČÍK – Jarmila KREJČÍKOVÁ, *Úvod do české sfragistiky*, Ostrava 1989.

Tomáš KREJČÍK, *Pečeť v kultuře středověku*, Šenov u Ostravy 1998.

Jan PELANT, *Znaky a pečeteř západočeských měst a městeček*, Plzeň 1985.

Marcela ŠÁŠINKOVÁ, *Pečeteř Chrudimska*, Chrudim 1989.

Václav VOJTÍŠEK, *O pečeteř a erbech měst pražských a jiných českých*, Praha 1928.

Karel LIŠKA, *Znaky a pečeteř střeřočeských měst*, Praha 1975.

Jaroslav DŘÍMAL, *Znaky a pečeteř jihomoravských měst a městeček*, Brno 1979.

Garantující pracoviště: Katedra pomocných věd historických a archivnictví,
Filozofická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Martina Bolom Kotari, Ph.D.

Oponent: doc. PhDr. Jana Vojtíšková, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 21.12.2020

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval pod vedením vedoucí práce samostatně a uvedl jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 3. 1. 2022

.....

Anotace

VOZAR, Tomáš, Sfragistika měst a obcí okresu Chrudim, Hradec Králové: Filozofická fakulta, Univerzita Hradec Králové, 2021, Diplomová práce.

Diplomová práce se zabývá sfragistikou obcí a měst v okrese Chrudim převážně do konce 19. století. Základ práce tvoří pečetní otisky. K pečetím je připojen také znak obce, pokud ho v současnosti obec má. První a druhá kapitola poskytuje obecné informace o komunální sfragistice, resp. komunální heraldice. Třetí kapitola si všímá vzájemného vztahu pečetních znamení a současných znaků. Čtvrtá kapitola se týká pramenů komunální sfragistiky. Stěžejní částí práce je pátá kapitola, kterou tvoří samotné pečeti a znaky obcí a měst. Poslední kapitolu tvoří sfragistická analýza. V závěru nalezneme shrnutí celé práce. Nezbytnou součástí práce je také vyobrazení všech pečeti a znaků.

Klíčová slova

sfragistika, komunální, pečeť, okres Chrudim, znak

Annotation

VOZAR, Tomáš, Sfragistic of towns and villages in the Chrudim district, Hradec Králové: Faculty of Arts, University of Hradec Králové, 2021, Diploma Thesis.

The diploma thesis deals with the sfragistics of municipalities and towns in the district of Chrudim mainly until the end of the 19th century. The basis of the work is sealed prints. The coat of arms is also attached to the seal, if the municipality currently has it. The first and second chapters provide general information about communal sfragistics, respectively communal heraldry. The third chapter notes the relationship between sealing signs and contemporary signs. The fourth chapter deals with the sources of communal sfragistics. The main part of the work is the fifth chapter, which consists of the seals and coats of arms of the municipalities and towns. The final chapter consists of sfragistic analysis. In the end we find a summary of the whole work. An essential part of the work is also the depiction of all seals and insignia.

Key words:

Sfragistic, communal, seal, Chrudim district, coat of arm

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval vedoucí mé bakalářské práce Mgr. Martině Bolom-Kotari, Ph.D. za odborné vedení, poskytnutí cenných rad a času, jež mi věnovala. Mé poděkování patří také vedoucí Archivu Národního muzea PhDr. Kláře Woitschové, Ph.D. za poskytnutí digitalizovaných pečetí z Eichlerovy sbírky. Děkuji také zaměstnancům Regionálního muzea v Chrudimi a Státního okresního archivu Chrudim za ochotu a vstřícnost, kterou mi během mého bádání projevovali. Děkuji též mojí rodině, přátelům a spolužákům za projevenou podporu v době, kdy jsem ji potřeboval.

Obsah

Úvod.....	11
1 Komunální sfragistika	14
2 Komunální heraldika	17
3 Vztah pečetních znamení a motivů městských znaků	21
4 Zdroje komunální sfragistiky	24
5 Katalog pečetí a znaků obcí a měst	28
5.1 Běstvína.....	28
5.2 Blížňovice	29
5.3 Bojanov	30
5.4 Bousov.....	31
5.5 Hamry.....	32
5.6 Heřmanův Městec	33
5.7 Hlinsko	35
5.8 Hněvědice.....	35
5.9 Holetín.....	36
5.10 Hrochův Týnec.....	37
5.11 Chrast	39
5.12 Chroustovice	40
5.13 Chroustovice, Bor a Lhota	41
5.14 Chrudim.....	42
5.15 Jeníkov	43
5.16 Jenišovice	44
5.17 Kameničky	45
5.18 Košumberk.....	46
5.19 Krouna.....	47
5.20 Leštinka	48
5.21 Licibořice	49
5.22 Lipka	51
5.23 Luže.....	51
5.24 Miřetín.....	53
5.25 Nasavrky	54

5.26	Oldříš.....	55
5.27	Orel.....	56
5.28	Otradov.....	57
5.29	Perálec.....	58
5.30	Pokřikov.....	59
5.31	Proseč.....	60
5.32	Radim.....	62
5.33	Raná.....	63
5.34	Rohozná.....	64
5.35	Ronov nad Doubravou.....	65
5.36	Rosice.....	67
5.37	Řepníky.....	67
5.38	Seč.....	68
5.39	Skuteč.....	70
5.40	Svratouch.....	71
5.41	Trhová Kamenice.....	72
5.42	Trojovice.....	74
5.43	Třemošnice.....	75
5.44	Úhřetice.....	76
5.45	Včelákov.....	77
5.46	Zalazany.....	78
5.47	Zbožnov, Štěpánov a Lhota.....	79
5.48	Zderaz.....	80
6	Sfragistická analýza.....	82
6.1	Pečetní látka a barva.....	82
6.2	Velikost.....	82
6.3	Tvar.....	83
6.4	Pečetní obraz.....	83
6.5	Opis.....	84
	Závěr.....	86
	Prameny a literatura.....	88
	Seznam pramenů.....	88
	Seznam literatury.....	90

Seznam internetových zdrojů	90
-----------------------------------	----

Úvod

Téma mé diplomové práce se vyvíjelo postupně. Po úspěšně obhájené bakalářské práci s názvem „Komunální heraldika v okrese Chrudim po roce 1989“ jsem původně chtěl u heraldiky zůstat, bohužel jsem nenašel vhodné téma, které by mě oslovilo. Po konzultaci s budoucí vedoucí práce jsem se rozhodl setrvat v prostředí obcí a měst a prozkoumat jejich sfragistický materiál. Exaktní pomocné vědy historické, kam patří i sfragistika, mě během studií oslovily nejvíce, a tak jsem se tohoto tématu rád ujal. Navíc mi umožnilo zůstat při psaní práce v mém domovském okrese Chrudim, ke kterému mám vztah.

Cílem této práce bylo postihnout sfragistický materiál měst a obcí v okrese Chrudim a ukázat, jak vypadaly pečete jednotlivých měst a obcí a provést jejich základní interpretaci. Snažil jsem se do své práce zahrnout pečeti obcí a měst okresu Chrudim v jeho současném rozsahu s výjimkou dvou obcí, jejichž pečete jsem při své badatelské činnosti objevil a které do okresu Chrudim v minulosti patřily a nyní již jsou součástí jiného okresu. Aby se mi podařilo shromáždit co nejvíce materiálu, zařadil jsem do své práce i pečete některých farností ve sledovaných obcích a městech. Základ využitého materiálu tvoří pečeti otisky uchovávané ve sfragistické sbírce v Regionálním muzeu v Chrudimi a také v Eichlerově sbírce v Archivu Národního muzea. Právě pečeti posledně jmenované sbírky jsem z důvodu nepříznivé epidemické situace studoval pouze z fotografií. Pečeti ve zmíněných sbírkách nebyly datované. Pečeti jsem se pokusil datovat, ale většinou se jedná pouze o přibližné určení nebo odhad jejich stáří. Nechtěl jsem zcela opomenout ani razítka, kterými byly právě pečeti od druhé poloviny 19. století nahrazovány. Pečetní otisky jsem tak doplnil o některá pečetidla a razítka uložená ve Státním okresním archivu Chrudim. Zde jsem se zabýval také archivy jednotlivých měst a obcí, avšak vhodný sfragistický materiál, který byl moji práci mohl obohatit, jsem v nich příliš neobjevil. V diplomové práci také sleduji, zda byl dané obci udělen znak a v kladném případě uvádím jeho popis. Zde vycházím z Registru komunálních symbolů.¹

Nezbytnou součástí práce je také krátké nahlédnutí do historie jednotlivých obcí a měst. Zmiňuji u nich první písemnou zmínku, jejich významné majitele a také to, jak se vyvíjela

¹ Registr komunálních symbolů. Dostupné z: <https://rekos.psp.cz/>. [online]. [cit. 20. 6. 2021].

jejich okresní příslušnost po roce 1850. Zde jsem využil knihu Marcely Šášinkové *Pečetě Chrudimska*², která byla rovněž hlavní inspirací pro mou práci, dále byl důležitým zdrojem Retrospektivní lexikon obcí Československé socialistické republiky 1850-1970.³ Jsem si vědom neaktuálnosti tohoto zdroje, na druhou stranu se domnívám, že pro potřeby základních informací postačí. V některých případech jsem ho doplnil novějším Historickým lexikonem obcí České republiky 1869 – 2005.

Nesmí chybět ani obecné uvedení do problematiky komunální sfragistiky a komunální heraldiky. Základní informace o sfragistice nám poskytne publikace Úvod do české sfragistiky⁴, dílo Tomáše Krejčíka *Pečeť v kultuře středověku*⁵ nebo skripta Karla Maráze.⁶ V práci se věnuji také vzájemnému vztahu pečetních obrazů a motivů obecních znaků. Zde jsem vycházel především z publikace Václava Vojtíška *O pečetech a erbech měst pražských a jiných českých*.⁷ Součástí práce je také pojednání o pramenech komunální sfragistiky, ve kterém jsem čerpal především z knihy Kláry Woitschové o Eichlerově sbírce.⁸

Tématu se také úzce dotýká článek Marcely Šášinkové *Po stopách chrudimské městské pečeti*.⁹ Inspirativní pro práci z komunální sfragistiky mohou být také díla *Pečetí a pečetidla východočeských archivů a některých muzeí 1226 – 1620*, který uspořádal a k vydání připravil Tomáš Šimek ve spolupráci s pracovníky státních okresních archivů ČR. Tématu komunální sfragistiky se týkají také práce Jana Pelanta *Znaky a pečetě západočeských měst a městeček*,¹⁰ Karla Lišky *Znaky a pečetě středočeských měst*¹¹ nebo práce Jaroslava Dřímala *Znaky a pečetě jihomoravských měst a městeček*¹². Tyto publikace popisují vývoj pečetí a znaků v dané lokalitě a tím významně rozvíjejí poznatky

² Marcela ŠÁŠINKOVÁ, *Pečetě Chrudimska*, Chrudim 1989.

³ Kolektiv autorů, *Retrospektivní lexikon obcí ČSSR 1850 – 1970*, Praha 1978.

⁴ Jarmila KREJČÍKOVÁ – Tomáš KREJČÍK, *Úvod do české sfragistiky*, Ostrava 1989.

⁵ Tomáš KREJČÍK, *Pečeť v kultuře středověku*, Šenov u Ostravy 1998.

⁶ Karel MARÁZ, *Sfragistika: studijní texty pro posluchače pomocných věd historických a archivnictví*, Brno 2014.

⁷ Václav VOJTÍŠEK, *O pečetech a erbech měst pražských a jiných českých*, Praha 1928.

⁸ Klára WOITSCHOVÁ, *Otisky dějin. Pečetí Eichlerovy sbírky*, Praha 2013.

⁹ Marcela ŠÁŠINKOVÁ, *Po stopách chrudimské městské pečeti*, *Chrudimské vlastivědné listy*, roč. 4, č. 1, 1995, s. 10 – 11.

¹⁰ Jan PELANT, *Znaky a pečetě západočeských měst a městeček*, Plzeň 1985.

¹¹ Karel LIŠKA, *Znaky a pečetě středočeských měst*, Praha 1975.

¹² Jaroslav DŘÍMAL, *Znaky a pečetě jihomoravských měst a městeček*, Brno 1979.

o komunální sfragistice. Ke zkoumání městské sfragistiky přispěl také Karel Müller, Jan Štěpán nebo Hana Seichterová.

1 Komunální sfragistika

Pojem komunální sfragistika je často zaměňován s pojmem městská sfragistika. Není však správné definovat komunální sfragistiku pouze jako městskou. Obsahuje totiž také pečeti městysů, vesnic a místních částí. Nesmíme také zapomenout na pečeti rychtářů, městských úřadů, podniků a městských orgánů. Pečeti městysů a vesnic jsou výrazně mladší než pečeti měst. Nejvíce informací se dochovalo o pečetích měst, u kterých také sfragistické bádání došlo nejdále. Tato složka komunální sfragistiky je zároveň nejstarší. Pečeť města, městyse nebo vesnice představovala nejen právní prostředek, ale současně se stala symbolem jejich svébytnosti a reprezentace. Užívaly se také k označení kvality určitého výrobku nebo produktu.¹³

Ztráta pečetidla mohla středověkému městu přinést velké problémy. Z toho důvodu bylo přesně určeno, kdo se má starat o jeho ochranu, někdy bylo též určeno místo, kde má být uschováno. Obvykle bylo přechováváno v truhlici, ke které mělo přístup jen několik konšelů, kteří byli přítomni jejímu otevření. Stávalo se také, že si pečetidlo předávali konšelé, kteří se střídali v purkmistrovství.¹⁴

Městské pečete začaly vznikat v okamžiku, kdy městská obec stanula před potřebou vlastnit pečeť. Bylo to ve chvíli, kdy potřebovala vydávat listiny nebo zlistňovat právní pořízení. Sfragistický materiál zemí západní Evropy vznikl dříve než pečeti měst v českých zemích. České země byly ovlivněny především Svatou říší římskou. Mezi nejstarší dochované městské pečeti ve Svaté říši římské patří pečeť Cách (z roku 1134), Kolína nad Rýnem (z roku 1149), Trevíru (z téhož roku), Mohuče (z roku 1150) nebo Norimberku (z roku 1195). Pod vlivem těchto měst se začala komunální sfragistika prosazovat i u nás. Pravděpodobně nebude náhoda, že z dnešních českých měst získal první svou pečeť Cheb, a to nejpozději v roce 1242, který ovšem v té době náležel ke Svaté říši římské.¹⁵

Naše nejstarší doložená pečeť patří městu Brnu a je z roku 1249. Je kulatá, má v průměru 67 mm a uprostřed jejího pole se zdvihá vysoká věž s branou o kruhovém

¹³ Karel MARÁZ, *Sfragistika: studijní texty pro posluchače pomocných věd historických a archivnictví*, Brno 2014, s. 118.

¹⁴ Tomáš KREJČÍK, *Pečeť v kultuře středověku*, Šenov u Ostravy 1998, s. 58.

¹⁵ Karel MARÁZ, *Sfragistika*, s. 118.

oblouku a uzavřených vratech s kováním, jež nese nad branou umístěný štít s dvouocasým lvem a svrchu nad pěti stínkami má valbovou střechu se dvěma makovicemi na hřebeni. Po obojí straně věže je naznačena zeď o velkých kvádrech, jejíž cimbuří poněkud stoupá, a na jejích koncích stojí kulaté úzké vížky, nesoucí nad třemi stínkami kuželovitou střechu s makovicí na hrotě. Opis v majuskule je mezi perlovcem a dvojí jednoduchou linií a zní SIGILLVM IVDICIS ET CIVIVM DE BRVNA.¹⁶

Pečeť města Litoměřice je z roku 1262 a je zavěšená na smlouvě doksanského kláštera a měšťana Jana z Litoměřic o jez u Německých Kopist.¹⁷ Pečeť města Jihlavy se zachovala z roku 1268 a o rok mladší, tedy z roku 1269, je pečeť Německého Brodu. Toto město nebylo královské a o to je zajímavější, že jeho pečeť náleží mezi nejstarší městské pečete u nás.¹⁸ Pečeť města Hlubčice pochází z roku 1272, nicméně pečeť je tak poškozená, že není možné určit její vzhled. Zajímavý vývoj pečeti je možné vidět u města Mostu. Nejdříve je možné se s městskou pečeti setkat na listině z roku 1273, tato pečeť je ovšem poškozená. Zachoval se ovšem druhý exemplář, který je ve výrazně lepším stavu, na listině z roku 1279.¹⁹ Ve čtrnáctém století poté získávají pečeť další menší královská města a také poddanská města.²⁰

Mohutný rozmach městského stavu v období husitské revoluce a jeho politický i ekonomický vzestup se projevil i nárůstem městských pečeti v první polovině 15. století. O něco později se začínají objevovat i pečeti městeček, týká se to např. Blučiny nebo Třeště. V této době stále častěji poddanská města a městečka sahala po výsadě získání pečeti, ať už jim byla udělena samotnou vrchností nebo na přímluvu vrchnosti ji udělil panovník. Souvislá řada privilegií na pečeť se objevuje od 15. do 20. století a tvoří významný pramen komunální sfragistiky.²¹ Právo pečeti udělovala vesnicím vrchnost nebo na požádání panovník.²² K prvním vesnicím, kterým náležela tato výsada, patřily horenské vesnice.²³

¹⁶ Jarmila KREJČÍKOVÁ, Tomáš KREJČÍK, *Nejstarší pečeť města Brna*, Brno v minulosti a dnes, 13, 1995, s. 164-175.

¹⁷ Václav VOJTÍŠEK, *O pečetech a erbech měst pražských a jiných českých*, Praha 1928, s. 13.

¹⁸ Tamtéž, s. 14-15.

¹⁹ Tamtéž, s. 17.

²⁰ Karel MARÁZ, *Sfragistika*, s. 118.

²¹ Jarmila KREJČÍKOVÁ – Tomáš KREJČÍK, *Úvod*, Ostrava 1989, s. 50.

²² Karel MARÁZ, *Sfragistika*, s. 119.

²³ Tamtéž, s. 120.

Městská pečeť kromě svých funkcí v administrativní činnosti mohla být také používána k označování určitých druhů výrobků. Zejména ve 13.-16. století plnila úkoly, které později náležely cechovním značkám, cejchům, mistrovským značkám nebo puncům. Pečeť mohla být také dokladem o zaplacení cla nebo tržního poplatku. Městská pečeť se nakonec uplatnila i v reprezentaci města. V době, kdy stál v čele městské správy jako zástupce vrchnosti rychtář, objevoval se jeho úřad i v opisu velké pečeti. Spolu s tím, jak jeho význam v městské správě ustupoval, a naopak rostl význam celé obce, zmínka o rychtáři v opisu mizí.²⁴

U skupiny městských pečeti převládá kulatý tvar pečetidla, který nalezneme u většiny těchto pečeti. Špičatě oválný tvar městské pečeti je doložen jen u pečeti města Mostu z roku 1279. Stejně tak je výjimečný osmihranný typář Brtnice nebo šestiboký sekret Uherského Hradiště. Na druhé straně se v 16. a 17. století častěji objevovaly oválné městské pečeti, týká se to např. Malé Strany, Březnice, Mutěnic nebo Pouzdrán.²⁵ Bylo to dáno tím, že oválné pečeti v novověku nabývaly na oblibě. V 18. a 19. století oválných pečeti i nadále přibývalo, dělo se tak např. v případě Boskovic, Račic, Hodonína nebo Velkých Pavlovic. Pražská města měla v úmyslu velikostí svého typáře dát najevo svůj význam, a tak typář Starého Města Pražského z poloviny 15. století má průměr 90 mm a tuto velikost se už nepodařilo překonat. Většina průměrů našich městských pečeti se pohybuje v rozmezí 30 – 60 mm.²⁶

²⁴ Jarmila KREJČÍKOVÁ – Tomáš KREJČÍK, *Úvod*, s. 51

²⁵ Oválný tvar pečeti byl typický pro novověkou sfragistiku.

²⁶ Jarmila KREJČÍKOVÁ – Tomáš KREJČÍK, *Úvod*, s. 51-52.

2 Komunální heraldika

Původ městských znaků není zcela jasný, vedou se o něj spory. Mnozí heraldikové si myslí, že se městské znaky vyvinuly z městských pečetí, které se začínají ojedinele objevovat již ve dvanáctém století, a to především ve Svaté říši římské. Jiní heraldici se domnívají, že městské znaky vznikly samostatně a s pečetěmi nemají nic společného.²⁷ Městské znaky měly převážně svůj původ v obrazu městské pečeti.²⁸ Města potřebovala pečeť k právnímu ověřování svých písemností. Znak byl tehdy výhradním znamením rytířstva, užívaným většinou na válečné zbroji a na praporecích.

Městské znaky začala užívat nejdříve královská města, později to podle jejich vzoru začala dělat i poddanská města. Města si, podobně jako šlechta, zpočátku své znaky volila sama. Až později panovníci začali tyto znaky schvalovat a sami udělovat nové městské znaky.²⁹

Pro předhusitskou dobu jsou prokázány znaky Brna, Starého Města Pražského, Kutné Hory, Litoměřic, Písku, Kladska, Opavy, Jihlavy, Mostu, Hradce Králové a Slavkova u Brna. K těmto doloženým znakům je možné ještě připojit znak Českých Budějovic a také Klatov a Nymburka. Do předhusitské doby dále náleží další dva znaky. Prvním je znak Rejštejna a Kašperských Hor, tvořících původně jedno město a druhým je znak Žebráku. Po odečtení Kladska se jedná o patnáct znaků, které prokazatelně existovaly na území českých zemí již v době předhusitské. Je však možné, že znak mělo v době předhusitské dvacet dva měst.³⁰ Ať již byl počet měst, která dosáhla na udělení znaku jakýkoliv, bylo jich méně než čtyři desítky. Pro většinu těchto prvních znaků se nedochoval žádný doklad o existenci privilegia, kterým byl znak udělen. Lze předpokládat, že tyto nejstarší znaky si naše největší a nejmocnější města zavedla svébytně, jako znamení svých vojenských sborů. Snad už koncem 14. a počátkem 15. století si král uvědomil, že lze udělování znaku využít jako projevu a zvláštní milosti a privilegia pro město. Zcela prokázaná je existence znakového privilegia z roku 1416 pro město Slavkov a nejvýše pravděpodobné je také udělení znaku městu Žebráku králem Václavem IV.³¹

²⁷ Milan BUBEN, *Encyklopedie heraldiky: světská a církevní titulatura a reálie*, Praha 2003, s. 29.

²⁸ Rostislav NOVÝ, *Počátky znaků českých měst*, Sborník archivních prací 26, 1976, s. 367-412.

²⁹ Milan BUBEN, *Encyklopedie*, s. 29.

³⁰ Jiří ČAREK, *Městské znaky v českých zemích*, Praha 1985, s. 26-28.

³¹ Tamtéž s. 30-32.

Zavedení podobně svémocné jako u nejstarších znaků měst lze předpokládat také u znaků, které snad povstaly z praktické potřeby u městských sborů v době husitské. Byly to revoluční znaky, které vznikly v době, ve které nebyl v zemi král, který by je mohl udělovat. Není přesně známo, která města si v této době zavedla znak a kolik jich bylo. Také panovníci v době pohusitské udělovali znaky českým a moravským městům. Zikmund Lucemburský udělil znak Táboru v roce 1437. Ladislav Pohrobek udělil znak Mostu, Ústí nad Labem a Chomutovu. Jiří z Poděbrad potvrdil znak Kutné Hory, udělil znak Duchcovu a polepšil znak Stříbra. V pohusitské době se udělování znaků stalo královským právem. Velmi početná privilegia byla vydána králem Vladislavem II. a mnohá z nich se zachovala dodnes, jiné jsou známy z opisů a konfirmací. Celkem je doloženo více než 50 měst a městeček, která dostala znak nebo jeho polepšení od krále Vladislava II.

Ani 16. století nezůstalo pozadu. Ludvík Jagellonský sice během své krátké vlády mohl vydat pouze menší počet znakových privilegií, ale Ferdinand I. uděloval znaky i poddanským městům a městečkům. Vydal jich nejméně 65. Méně znaků spadá do období vlády císaře Maxmiliána II. Do období vlády Rudolfa II. se hlásí celá řada známých znakových privilegií. I později byla vydávána privilegia a zřizovány nové znaky, ale docházelo k tomu v menším počtu.³²

Od poloviny 17. století do poloviny 19. století bylo vydáno málo znakových privilegií. Byly to většinou konfirmace starých znaků nebo privilegia na jejich polepšení. Teprve v průběhu 19. století se města znovu začínají zajímat o znak. Zprvu tak činí svémocně. Ve druhé polovině 19. století se bohatnoucí průmyslová města i nově založená města obražejí k císaři se žádostí o udělení privilegia na znak. V letech 1850 – 1918 bylo vydáno téměř 100 znakových privilegií a dekretů na nové znaky měst, případně na úpravu starších znaků. Mnohé ze znaků udělených v tomto období jsou typickými produkty úpadku heraldiky. Nacházejí se tady většinou heraldicky překombinované znaky, často více či méně realisticky malované.³³

Od 15. století zůstávalo právo udělovat znak městům rezervováno králi. I vrchnost poddanských měst musela žádat krále, aby jejímu městu udělil znak. Dělo se tak erbovní

³² Jiří ČAREK, *Městské znaky*, s. 32.

³³ Tamtéž, s. 35.

listinou, v jejímž středu byl znak vymalován. Pouze ojediněle je doloženo privilegium vydané samotnou vrchností města, jestliže všemu předcházelo královo ústní svolení, nebo jestliže vrchnost žádala krále o dodatečné potvrzení znaku. V několika případech se zdá, že vrchnost udělila nebo polepšila znak bez králova svolení. V tomto případě však měl asi znak platnost jen ve vnitřním styku, postupem času se ovšem proměnil ve skutečný a trvalý znak města.³⁴

Po vzniku samostatného Československa roku 1918 bylo nejprve potvrzování nových znaků měst zastaveno. Teprve zákonem č. 252 z 30. března 1920, který obsahoval ustanovení o státním znaku, pečeti a vlajce, bylo zároveň pověřeno ministerstvo vnitra pozměňovat veřejné znaky, kromě státního znaku, který byl ustanoven zákonem. Jednalo se především o znaky měst. Města, která chtěla pozměnit svůj znak nebo získat nový, musela o povolení požádat ministerstvo vnitra, které postoupilo žádost archivu ministerstva vnitra. Úpravy znaků měst často spočívaly v odstranění habsburských emblémů. K tomuto došlo i v roce 1927 i ve znaku hlavního města Prahy.

Za okupace se několik měst snažilo o úpravu svého znaku. Chtěla si do něj přidat znamení hákového kříže nebo jím nahradit českého lva (Liberec) nebo Madonu (Nový Bor).

Zákonem č. 279 z roku 1949 přestaly být obce právními subjekty a v roce 1951 dostaly národní výbory jakožto orgány státní moci příkaz užívat na svých razítkách státního znaku. Tím byl v podstatě městský znak vyloučen z užívání. Zároveň se zcela změnil vztah ke znaku. Téměř dvacet let trvalo období nezájmu o znaky. Postupem času se zjistilo, že města znaky potřebují, proto se některá naše města vracela k užívání znaků. Zájem o znaky se začal znovu šířit.

Rozhodující obrat nastal po vydání nového vzorového statutu městských národních výborů vydaného v souvislosti s novým zákonem od národních výborech č. 69 z roku 1967. Stanovuje, že městské národní výbory mohou užívat městských znaků. Tak došlo k novému oživení znaků, a to nejen u starých měst, nýbrž i u nově založených nebo povýšených městských obcí.

³⁴ Jiří ČAREK, *Městské znaky*, s. 33.

Zároveň s oživením znaků se objevilo určité nebezpečí. Dvacet let nezájmu způsobilo ztrátu povědomí o komunální heraldice a jejích pravidlech i u měst, která je v minulosti běžně užívala. Staré znaky se mohly komolit na základě nespolehlivých vzorů a nedostatečné znalosti. Zároveň u nových měst nebo u měst, která zatím znak neměla, se objevovaly návrhy, které neodpovídaly zásadám heraldiky a úměrnosti vzhledem k funkcím a úkolům, které znaky plnily.³⁵

³⁵ Jiří ČAREK, *Městské znaky*, s. 36 – 37.

3 Vztah pečetních znamení a motivů městských znaků

Vztah pečetních znamení a motivů městských znaků je velmi zajímavým tématem v oblasti městské sfragistiky a heraldiky. Jako první se k tomuto tématu vyjádřil Felix Hauptman. Uvedl, že se jedná o dvě rozdílné věci s tím, že znaky měst vznikly až po husitské revoluci.³⁶

Vztahu pečetních znamení a motivů městských znaků se věnoval také Václav Vojtíšek. K jakým dospěl závěrům? Pečetě a znaky jsou shodně produkty středověku. Mají příbuznou povahu a podobnou právní funkci. Jejich účelem je identifikovat fyzické a právnické osoby. Přestože mezi pečetěmi a znaky je blízký vztah, mají rozdílný původ. U pečetí je zřejmá návaznost na antické období, zatímco znaky mají svůj původ v rytířské kultuře, když vznikly v severní Francii, ve Flandrech a Champagni. Odtud se poté dostávají do dalších zemí.³⁷

Pečetní znamení již koncem dvanáctého století byla dědičná, avšak erbovní znamení nebyla ještě ustálená a nedědila se a mohlo u nich docházet ke změnám.³⁸ Z toho vyplývá, že ještě před polovinou třináctého století byly rozdíly mezi pečetním znamením a znakem. Z dostupného materiálu vyplývá, že městské znaky vznikly později nežli pečetní znamení. Některé z nich vznikly v 15. století, jiné dokonce ještě později. Většina městských znaků v této době byla vytvořena převzetím pečetního znamení nebo přímo vložením pečetního znamení na štít znaku.³⁹ U většiny měst jsou jejich znaky ve skutečnosti erby jejich vrchnosti a samotné město na nich představují pouze městské hradby.⁴⁰

Po husitských válkách se objevují zprávy a doklady, které jasně naznačují existenci městských znaků. Děje se tak především u královských měst. Z toho lze odvodit, že husitská revoluce byla spouštěcím motorem pro vznik městských znaků. Byly zavedeny pro vojenské potřeby a byly malovány na vojenské korouhve a také na štíty bojovníků. Odtud chybělo jen málo, aby byly malovány i na městské hradby a jiné městské

³⁶ Rostislav NOVÝ, Počátky znaků českých měst, Sborník archivních prací 36, č. 2, 1976, s. 367 – 412.

³⁷ Václav VOJTÍŠEK, *O pečetech*, s. 1–2.

³⁸ Tamtéž, s. 4.

³⁹ Tamtéž, s. 109.

⁴⁰ Tamtéž, s. 118.

pevnosti.⁴¹ Města, když sestavovala znak, tak většinou vycházela z pečetního znamení. Pečetní znamení už totiž využívala při jiných příležitostech. Pečetní znamení ale nebylo využito bez úprav. Byly zvoleny jiné barvy nebo došlo ke zjednodušení figury. Některá města ovšem přišla s úplně jiným znakem bez využití pečetního znamení.⁴²

Je zřejmé, že mezi městskými znaky a městskými pečetěmi je těsná souvislost. Postupem času získaly znaky měst převahu nad městskými pečetěmi a došlo k tomu, že se ve druhé polovině 15. století znaky měst staly pečetními znameními. Při změně ve znaku města tedy došlo i ke změně v pečetním typáři. Václav Vojtíšek tedy dospěl k tomu, že pečeti a znaky jsou dvě samostatné skutečnosti, které vznikly navzájem nezávisle, v různé době a z různých podnětů.⁴³

Proti Vojtíškově teorii, ve které odmítal existenci městských znaků v předhusitské době, vystoupil v referátu o jeho knize Václav Hrubý. Opíral se hlavně o existenci brněnského znaku, který kladl do počátku 14. století. Později ho podpořil Josef Nuhlíček ve stati o znacích nad šmitnami Vlašského dvora v Kutné Hoře, které prokazuje jako předhusitské.⁴⁴

Rostislav Nový zkoumal pečeti českých královských měst a na rozboru několika z nich ukázal, že znaky měst se objevovaly v českých zemích již v předhusitské době. V této době již existovalo více než 30 královských měst a Nový u deseti z nich doložil existenci znaku. Nový tyto skutečnosti zdůvodňuje tím, že v době vlády Karla IV. a Václava IV. se ukazovala snaha začlenit města do systému krajských poprav. Vyplýval z toho počátek formování městského vojenství, zpočátku na principu městské hotovosti, poté v podobě žoldněřského vojska. Žádné z těchto měst však nemá zachované erbovní privilegium. V těchto kulisách královská města začala užívat městský znak.⁴⁵

Jiří Čarek se domnívá, že první znaky měst vznikly v našich zemích z praktické potřeby městských ozbrojených složek v období bezvládní a slabé korutanské vlády v letech 1306 - 1310. Další znaky vznikly se snahou reprezentace ve druhé polovině 14. století jako

⁴¹ Václav VOJTÍŠEK, *O pečetech*, s. 122 - 123.

⁴² Tamtéž, s. 124.

⁴³ Tamtéž, s. 131.

⁴⁴ Jiří ČAREK, *Městské znaky*, s. 16 – 17.

⁴⁵ Rostislav NOVÝ, *Počátky*, s. 367 – 412.

symboly zvláštních práv.⁴⁶ Dnes se uvádí, že městské znaky vznikly v českých zemích na konci 13. a na počátku 14. století.⁴⁷

⁴⁶ Jiří ČAREK, *Městské znaky*, s. 29.

⁴⁷ Karel MARÁZ, *Sfragistika*, s. 119.

4 Zdroje komunální sfragistiky

V této kapitole představím zdroje komunální sfragistiky, které byly v této práci využity. O jednom z nich se rozepíšu podrobněji. Prvním zdrojem pro tuto práci je materiál uchovávaný ve Státním okresním archivu v Chrudimi. Zde jsou k dispozici především pečetidla a razítka ve sbírce razidel a pečetních typářů. Pečetě uložené v tomto archivu v minulosti zpracovala Renata Růžičková ve svém katalogu *Nejvzácnější sfragistické památky Státního okresního archivu v Chrudimi*.⁴⁸

Druhým zdrojem, který je využitý v této práci, je sbírka pečetí umístěná v Regionálním muzeu v Chrudimi. Sběrka pečetidel a otisků pečetí v tehdejším okresním muzeu čítá téměř 1500 kusů. Z tohoto počtu 129 kusů tvoří typáře a razítka. Průmyslové muzeum pro Východní Čechy převzalo od bývalé Muzejní společnosti 17 pečetních typářů a 256 otisků pečetí. Není zcela jasné, o které typáře a pečetě jde. V letech 1895 – 1915 bylo zakoupeno dalších dvacet kusů pečetidel. Jedno pečetidlo bylo zakoupeno v roce 1927.

Celá sbírka pečetních otisků byla nalezena ve dvou krabicích. Jedna obsahovala jednotlivé otisky podlepené papírem, na němž se často objevily německé názvy držitelů. Tyto pečetě byly leckdy výrazně poškozené. Obsah této krabice byl rozřazen podle typů držitelů do několika skupin. Mezi ně patřila města, panství, vesnice, církve, cechy, úřady, školy, firmy a soukromé osoby. Tato část sbírky obsahovala asi 700 exemplářů.

U druhé krabice pečetních otisků se jedná sice o ucelenou sbírku patrně jednoho sběratele, o němž ale nejsou žádné zprávy. Jde o 24 papírových desek, na nichž je nalepeno 32 pečetních otisků. Městských je menší množství, převažují tady otisky osobních pečetí s iniciálami, šlechtické pečetě a pečetě panství.⁴⁹

Posledním zdrojem, který jsem ve své práci využil, je Eicherova sbírka. Josef Eichler se narodil 25. března 1776 a byl v litoměřickém děkanském kostele pokřtěn jako František Josef. Působil jako profesor na malostranském gymnáziu v Praze, kde vyučoval dějepis a zeměpis.⁵⁰

⁴⁸ Renata RŮŽIČKOVÁ, *Nejvzácnější sfragistické památky*, Chrudim 1997.

⁴⁹ Marcela ŠÁŠINKOVÁ, *Pečetě Chrudimska*, Chrudim 1989, s. 9.

⁵⁰ Klára WOITSCHOVÁ, *Otisky dějin. Pečetě Eichlerovy sbírky*, Praha 2013, s. 18.

Usiloval o možnost zpracovat topografii. Poprvé se o to pokusil v roce 1816. V tomto roce odeslal na prezidium pražského gubernia žádost o svěřeni práce na topograficko – historickém universálním lexikonu. Jeho návrh však nebyl přijat. Poté však vznikla nová instituce, kterou bylo Národní muzeum, jehož představitelé si dali za úkol tento projekt podpořit.⁵¹ Při svém druhém pokusu získat podporu pražského gubernia pro vytvoření nové topografie Království českého byl konečně úspěšný. Novou propracovanější verzi svého projektu zaslal guberniálnímu prezidiu v roce 1825. Základem jeho topografie měl být korpus otázek. Dotazník byl vytištěn v květnu roku 1825. Dotazník byl psán německy a měl celkem 37 otázek. Celkem bylo odesláno 1044 hlavních dotazníků a 2242 doplňujících tabulek. Přehled míst, kam mají být dotazníky v jednotlivých krajích poslány vytvořil sám Josef Eichler.⁵² Na základě prvních reakcí bylo zřejmé, že odpovědi vyhotovovali pouze úředníci hospodářských úřadů, aniž by přizvali na pomoc místní duchovní. Řešením bylo oslovit duchovní prostřednictvím jejich vlastní organizační a správní struktury a pod záštitou pražské konzistoře je také zapojit do dotazníkové akce. To se ukázalo jako dobrý nápad a zvýšilo to úspěšnost akce.

Po roce 1825 však náhle Eichlerova aktivita mizí. Není jasné, z jakého důvodu došlo k tomu, že se odmlčel a nevydal ani jeden svazek své topografie. Nebylo to však z důvodu, že by Josef Eichler zemřel. Národní muzeum ho několikrát urgovalo. Eichler však svou neaktivitu obhajoval svými zdravotními problémy. Nakonec Národní muzeum povolalo jiného topografa, kterým byl Johann Gottfried Sommer. Zamýšlené dílo nové topografie Království českého tedy nakonec bylo po určitých obtížích završeno vydáním tištěných svazků.⁵³

Eichlerova sbírka je uložena v Archivu Národního muzea. Její jiné označení je také sbírka G.⁵⁴ Soubor otisků pečeti v Eichlerově sbírce je výjimečný svým rozsahem, obsahem i mírou a kvalitou dochování. Sběr pečeti proběhl ve třech vlnách, a to v letech 1825 – 1826, 1834 a 1838.⁵⁵ Topografický projekt Josefa Eichlera byl zaměřen na oblast Českého království v takové podobě, v jaké existovaly jeho hranice v první polovině 19.

⁵¹ Tamtéž, s. 14 – 16.

⁵² Tamtéž s. 21 – 22.

⁵³ Tamtéž s. 31 – 35.

⁵⁴ Klára WOITSCHOVÁ, *Otisky*, s. 4.

⁵⁵ Tamtéž, s. 39 – 42.

století. Malý počet bodů z geografického hlediska překračuje hranice dnešní České republiky.

Velkou výhodou pečetí v Eichlerově sbírce je jejich velmi dobrá dochovanost. Hlavním důvodem je to, že byly pořízeny speciálně za účelem jejich uložení ve sbírce a manipulováno s nimi bylo pouze výjimečně, a to v rámci badatelské agendy. Jedná se o badatelsky velmi využívaný soubor, proto bylo s ohledem na udržení dobrého fyzického stavu pečetí přistoupeno k jejich digitalizaci. Původní kvalifikovaný odhad počtu pečetí Eichlerovy sbírky, který provedl tehdejší vedoucí archivu Aleš Chalupa, činil 7 500 kusů. Přesná evidence ukázala, že skutečný počet pečetí ve sbírce je 8689.⁵⁶

V Eichlerově sbírce se kromě pečetí nacházejí také otisky razítek, kterých je 236. Pečetidla byla pro účely Eichlerovy a později Sommerovy topografické práce otiskována do červeného španělského vosku. Barva pečetního vosku je tedy červená⁵⁷, ve sbírce se nachází pouze několik desítek výjimek, kdy byl použit vosk černý, zelený nebo přírodní. Co se týká tvarů pečetí, nachází se ve sbírce v podstatě pouze dva – okrouhlý a oválný. Ostatní tvary zde našly uplatnění jen výjimečně. Velikost pečetí úzce souvisí s osobou jejího majitele. Pohybuje se od 10 až do 85 mm.⁵⁸

Písmo je naopak více závislé na době, ze které pochází typář. U nejstarších pečetí je v opise použita gotická minuskula, a poté raně humanistická majuskula. U novějších pečetí začíná být využívána především kapitála⁵⁹, která získala jasnou převahu. S užitým písmem úzce souvisí jazyk napsaného textu. Kapitála je z jazykového hlediska neutrální a je možné ji najít u všech jazyků.⁶⁰

Nejpočetnější skupinu představují otisky z městského prostředí. Druhou nejvýraznější skupinu představují pečeti z církevního prostředí. Dále jsou ve sbírce hojně zastoupeny pečeti z patrimoniálního prostředí. Naopak naprosto minimálně jsou zde zastoupeny osobní pečeti. Vedle opisu je nejdůležitější složkou pečeti obraz. U pečetí Eichlerovy

⁵⁶ Tamtéž, s. 43 – 45.

⁵⁷ Jedná se o barvu a materiál odpovídající běžnému dobovému užití pečeti.

⁵⁸ Tamtéž, s. 47 – 49.

⁵⁹ Také se často užívá obecnějšího pojmu humanistická majuskula.

⁶⁰ Klára WOITSCHOVÁ, *Pečeti*, s. 49 – 50.

sbírky se vyskytují znakové, nápisové a obrazové pečeti. Naopak se tady vůbec nevyskytují portrétní pečeti.⁶¹

⁶¹ Klára WOITSCHOVÁ, *Pečeti*, s. 51 – 54.

5 Katalog pečeti a znaků obcí a měst

5.1 Běstvina

První zpráva o obci je z roku 1137 v letopisu kanovníka vyšehradského, kdy je připomínána existence kostela a fary. Její vznik je úzce spojen se starou Liběckou stezkou a byzantskou kulturou. Již předhistorická existence této zemské stezky, navazující na Zlatou stezku je doložena nálezy římských mincí.⁶² Obec se od roku 1850 nacházela v okrese Chotěboř a od roku 1961 patří k okresu Chrudim.⁶³

Pečeť farnosti z období před rokem 1850 je okrouhlá, je z červeného vosku a je obrazová. V pečetním poli se uprostřed nacházejí dva obilné klasy, nalevo i napravo od nich se nachází trojlístek a pečetním obraz doplňuje trs vinné révy umístěný kolmo k obilným klasům. Pečetní obraz naznačuje, že pro danou oblast bylo typické pěstování obilí a také byla vinařskou oblastí. Opis, který je oddělený jednoduchou linkou, nám říká SIGIL[LUM] ECCLES[IAE] BIATVIN.⁶⁴

Ve znaku je zobrazen v modrém štítě na zeleném trávníku s pěti (3, 2) zlatými hvězdami stříbrná kaple se dvěma vchody s oslími hřbety, převýšenými dvěma koskými hvězdami, se zlatou římsou a stříbrnou lucernou se dvěma hvězdami. Vchody a hvězdy černé a vedle sebe, lucerna se zlatou stanovou střechou zakončenou makovicí s hvězdou.⁶⁵ Znak obce nevychází z komunální pečeti.

⁶² Webová stránka obce Běstvina. Dostupné z: <https://www.obecbestvina.cz/obec-1/informace-o-obci/>. [online]. [cit. 29. 5. 2021].

⁶³ Kolektiv autorů, *Retrospektivní lexikon obcí ČSSR 1850 – 1970*, Praha 1978, s. 37.

⁶⁴ Archiv Národního muzea (dále jen NM), Eichlerova sbírka, Chrudimsko, obec Běstvina.

⁶⁵ Registr komunálních symbolů. Dostupné z: <https://rekos.psp.cz/detail-symbolu/id/efc4b06c-a5cf-4c42-8187-fb1136246a34>. [online]. [cit. 8. 6. 2021].

5.2 Blížňovice

Nejstarší zmínka o obci je z roku 1318. Původně Blížňovice patřily k duchovním statkům. Do roku 1560 byly součástí pernštejnského panství. V roce 1577 je koupil Václav Berka z Dubé. Od roku 1706 náležely k panství Rosice.⁶⁶ Od roku 1869 byly součástí obce Čankovice v okrese Chrudim, od roku 1880 se jednalo o obec v okrese Chrudim. Od roku 1961 byly Blížňovice součástí obce Čankovice v okrese Chrudim. Po roce 1989 jsou Blížňovice součástí obce Hrochův Týnec patřící k okresu Chrudim.⁶⁷

Pečeť rychty obce z období před rokem 1848 je okrouhlá, je z červeného vosku a je obrazová. V pečetním poli najdeme dvě postavy, uprostřed se nachází květina. Pečetní obraz znázorňuje život v obci. Opis zní PECET RICHTI BLIZNOVSKI.⁶⁸

Jelikož se jedná pouze o část obce, Blížňovice nemají svůj vlastní znak.

⁶⁶ Tamtéž.

⁶⁷ Jiřina RŮŽKOVÁ, Josef ŠKRABAL, *Historický lexikon obcí České republiky – 1869 – 2005*, Praha 2006, s. 44.

⁶⁸ Archiv NM, Eichlerova sbírka, Chrudimsko, obec Blížňovice.

5.3 Bojanov

V nejstarších dobách byl součástí vilémovského klášterního újezdu. První písemná zmínka je z roku 1329, kdy opat vilémovského kláštera Jaroslav pronajal bojanovský újezd Jindřichu z Lichtenburka. V letech 1350 – 1628 se uvádí Bojanov k panství ohebsko – sečskému, pak přešel k nasavrckému. Městečkem se stalo roku 1564. Po roce 1848 byl součástí okresu Nasavrky, od roku 1869 okresu Chrudim.⁶⁹

Pečeť obce z roku 1660 Bojanov je okrouhlá, je z červeného vosku a je znaková. V pečetním poli je ve štítě rostlinný motiv a zkrřížený meč ostřím nahoru a klíč zuby nahoru, pod štítem je pravděpodobně datace 1660. Pečeť obce vychází z jejího znaku, který je doložen již v 16. století. V opise, který je oddělený dvojitou linkou, nalezneme slova SIGILLVM.OPPIDI.BOIANOW.⁷⁰

Ve znaku je zobrazen zkrřížený stříbrný meč ostřím nahoru a stříbrný klíč zuby nahoru v červeném poli. Je zřejmé, že obecní pečeť a znak obce spolu souvisí, protože užívají společný motiv.

⁶⁹ Marcela ŠÁŠINKOVÁ, *Pečetě*, s. 43.

⁷⁰ Archiv NM, Eichlerova sbírka, Chrudimsko, obec Bojanov.

5.4 Bousov

První písemná zmínka o obci pochází z roku 1359, kdy Jan starší Trčka z Lípy Bousov koupil. V roce 1543 se majitelem Bousova stal Kuneš Bohdanecký z Hodkova.⁷¹ Od roku 1850 se obec nacházela v okrese Čáslav, od roku 1961 patří k okresu Chrudim.⁷²

Dochovalo se razítko obce z roku 1950. Měří 22 mm a je nápisové. Obsahuje nápis OBEC BOUSOV.⁷³

Znak tvoří polcený štít. V pravém modrém poli jsou dva zkrížené zlaté obilné klasy, každý s listem. V levém černo-červeně děleném poli doleva dolů se nachází obrácený stříbrný kapr.⁷⁴

⁷¹ Webová stránka obce Bousov. Dostupné z: <https://www.bousov.cz/obec-7/historie/>. [online]. [cit. 17. 6. 2021].

⁷² Kolektiv autorů, *Retrospektivní lexikon obcí ČSSR 1850 – 1970*, Praha 1978, s. 52.

⁷³ SOA Zámorsk, SOKA Chrudim, MNV Bousov, razítko z roku 1950, nezpracováno, č. př. 13/1985.

⁷⁴ Registr komunálních symbolů. Dostupné z: <https://rekos.psp.cz/detail-symbolu/id/b55d1c66-236a-44d4-8362-f7a12cc9b734>. [online]. [cit. 17. 6. 2021].

5.5 Hamry

Obec je poprvé zmiňována v roce 1392 jako součást rychmburského panství.⁷⁵ Obec byla od roku 1850 součástí okresu Hlinsko, od roku 1869 náležela k okresu Chrudim, od roku 1950 náležela k okresu Hlinsko a od roku 1961 je součástí okresu Chrudim.⁷⁶

Pečeť vsi z období před rokem 1850 je okrouhlá, je z červeného vosku a je obrazová. V pečetním poli se vlevo nachází postava stojící na kopci. Vpravo jsou kovářské nástroje. Pečetní obraz odráží typické řemeslo. Opis, který je oddělený jednoduchou linkou, nám říká PECZET.RI[CHTY].WESNIC[E].HAMRV.⁷⁷

Obec má svůj znak. Ve stříbrném štítě s modrou vlnitou patou se nachází vykořeněný smrk přirozené barvy s kmenem přeloženým modrým oblakem. V patě jsou zkřížená stříbrná kovářská kladiva.⁷⁸ Pečeť a znak spolu souvisí. Na obou městských symbolech se nachází kovářské nástroje, což zřejmě symbolizuje tamější typické řemeslo.

⁷⁵ Webová stránka obce Hamry. Dostupné z: <https://www.hamry.cz/>. [online]. [cit. 6. 6. 2021].

⁷⁶ Kolektiv autorů, *Retrospektivní lexikon obcí ČSSR 1850 – 1970*, Praha 1978, s. 142.

⁷⁷ Archiv NM, Eichlerova sbírka, Chrudimsko, obec Hamry.

⁷⁸ Registr komunálních symbolů. Dostupné z: <https://rekos.psp.cz/detail-symbolu/id/999f4eff-86af-4569-a6f7-c1bb73508861>. [online]. [cit. 8. 6. 2021].

5.6 Heřmanův Městec

První dochovaná zpráva o městě je z roku 1325 a týká se rozdělení majetku Heřmana z Mrtic. K významným majitelům Heřmanova Městce patřil v 15. století Jan Měštecký z Opočna, za něhož bylo město vypáleno husity. O rozvoj města se nejvíce zasloužili Šporkové, v jejichž držení bylo město 133 let. Od roku 1828 bylo město v držení rodu Kinských.⁷⁹ Od roku 1850 do současnosti se nachází v okrese Chrudim.⁸⁰

Pečeť městské kanceláře z období před rokem 1850 je okrouhlá, je z červeného vosku a je obrazová. V pečetním poli se uprostřed nachází lekní, po stranách vidíme rostlinný motiv. Opis, který je oddělený jednoduchou linkou, uvádí SIGILL[UM] CANCELLARIAE CIVITATIS HERZMAN MESTEC.⁸¹

Pečeť farnosti z období před rokem 1850 je okrouhlá, je z červeného vosku a je obrazová. V pečetním poli se nachází postava sv. Bartoloměje se svými atributy – brkem a svítkem. Pečetní obraz znázorňuje světce, jemuž je kostel ve městě zasvěcen. Opis, který je oddělený dvojitou linkou, je SIGILL[UM] ECCLESIAE BARTEOLO[MEO] HERZMAN MESTECENSIS.⁸²

⁷⁹ Webová stránka města Heřmanův Městec. Dostupné z: <http://www.hermanuv-mestec.cz/o-meste-1/informace-o-meste/historie/>. [online]. [cit. 7. 6. 2021].

⁸⁰ Kolektiv autorů, *Retrospektivní lexikon obcí ČSSR 1850 – 1970*, Praha 1978, s. 149

⁸¹ Archiv NM, Eichlerova sbírka, Chrudimsko, obec Heřmanův Městec.

⁸² Tamtéž.

Dochovalo se pečetidlo města z let 1800 - 1850, které je okrouhlé a má průměr 16 mm. Typ pečeti je obrazový. V pečetním poli se nachází lekno. Pečetní obraz vychází z erbovní pověsti. Je bez opisu. Pečetní pole je odděleno od okraje pečeti jednoduchou linkou.⁸³

Ve znaku je v modrém štítě vyobrazeno zelené lekno.⁸⁴ Znak vychází ze sfragistického materiálu. Na většině městských symbolů se nachází lekno, které je typické pro toto město.

⁸³ SOA Zámorsk, SOKA Chrudim, Sběrka razidel a pečetních typářů, sign. 2.

⁸⁴ Registr komunálních symbolů. Dostupné z: <https://rekos.psp.cz/detail-symbolu/id/4890f247-3166-493b-a1ce-8d0bd17164e6>. [online]. [cit. 8. 6. 2021].

5.7 Hlinsko

Nejstarší písemná zmínka je z roku 1349. Městysem je od roku 1385, kdy patřilo k rychmburskému panství. Od roku 1415 bylo majetkem Smila Flašky z Pardubic, a to až do doby husitské, kdy náleželo Janu Pardusovi. Od roku 1558 náleželo Berkům z Dubé, kteří ho vlastnili až do 18. století. K dalším majitelům patřil Oktavian z Vchynic a později také Thurn – Taxisové. V letech 1869 až 1930 patřilo k okresu Chrudim. V roce 1950 se stalo okresním městem a od roku 1961 patří k okresu Chrudim.⁸⁵

Pečeť městyse z roku 1714 je okrouhlá, je o průměru 34 mm a je znaková. V pečetním poli se v kartuši ve tvaru renesančního štítu nachází polovina koně ve skoku vpravo s uzdou. Pečetní obraz vychází ze znaku prvních majitelů města. Opis, který je oddělený jednoduchou linkou, praví SIGILLVM.MESTIS.HLINSKI.1714.⁸⁶

Ve znaku města se v červeném štítě nachází polovina stříbrného krácejícího koně s modrou uzdou.⁸⁷ Novodobý znak města vychází z městské pečetě.

5.8 Hněvětice

Nejstarší písemná zmínka o obci pochází z roku 1392. Od roku 1456 náležela obec k panství rychmburskému. Po roce 1848 byla samostatnou obcí okresu Vysoké Mýto, od

⁸⁵ Marcela ŠÁŠINKOVÁ, Pečetě, s. 46.

⁸⁶ RM v Chrudimi, sfragistická sbírka, inv. č. Sf 300.

⁸⁷ Registr komunálních symbolů. Dostupné z: <https://rekos.psp.cz/detail-symbolu/id/dda2c28b-2083-42d8-b592-02f43778cecd>. [online]. [cit. 9. 6. 2021].

roku 1950 okresu Hlinsko a od roku 1961 patří k okresu Chrudim.⁸⁸ Od roku 1985 se jedná o část obce Skuteč v okrese Chrudim.⁸⁹

Pečeť katastrální obce z doby po roce 1848 je okrouhlá, má průměr 28 mm a je portrétní. V pečetním poli je postava sv. Václava. Pečetní obraz zosobňuje patrona českých zemí. Opis, opis který je oddělený jednoduchou linkou, zní KATASTRÁLNÍ OBEC HNĚVĚTIC.BO.ZH.⁹⁰

Vzhledem k tomu, že se jedná pouze o část obce, nemají Hněvědice svůj vlastní znak.

5.9 Holetín

První písemná zmínka o obci pochází z roku 1144. Ve čtrnáctém století stála v Holetíně tvrz, osídlená rytířem Janem Růbíkem z Holetína. V roce 1673 patřil Holetín pod duchovní správu do Skutče. V roce 1785 patřil Holetín k největším osadám hlineckého okresu.⁹¹ Do roku 1961 byla obec rozdělena na Dolní a Horní Holetín. Obě části byly od roku 1850 součástí okresu Hlinsko, od roku 1921 byly v okrese Chrudim, od roku patřily k okresu Hlinsko a od roku 1961 náleží sjednocený Holetín k okresu Chrudim.⁹²

Pečeť obce z období před rokem 1850 je oválná, je z červeného vosku a je obrazová. V pečetním poli vidíme vyobrazenou vzrostlou jabloň. Pečetní obraz odkazuje na

⁸⁸ Marcela ŠAŠINKOVÁ, Pečetě, s. 47.

⁸⁹ Jiřina RŮŽKOVÁ, Josef ŠKRABAL, *Historický lexikon obcí České republiky – 1869 – 2005*, Praha 2006, s. 149.

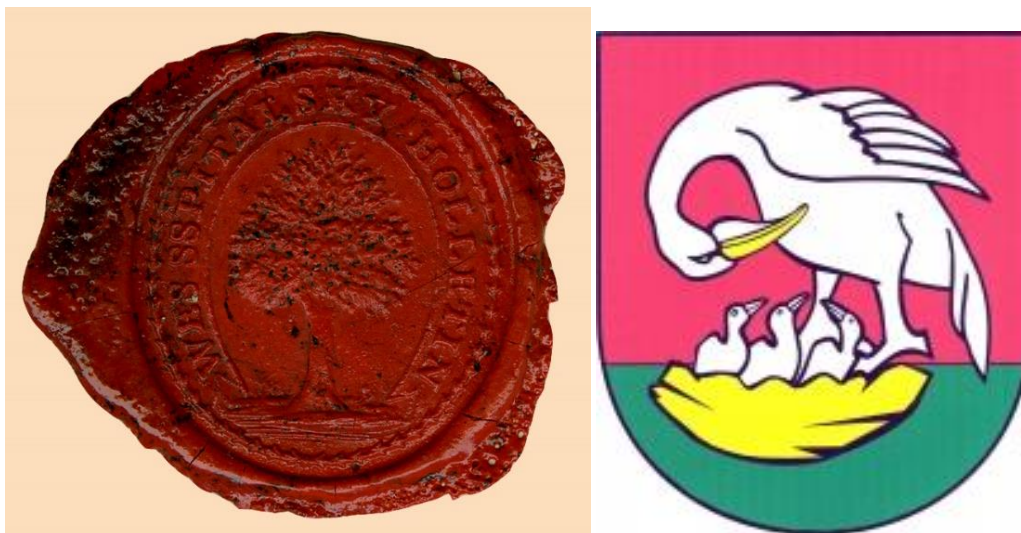
⁹⁰ RM v Chrudimi, sfragistická sbírka, inv. č. Sf 352.

⁹¹ Webová stránka města Holetín. Dostupné z: [http://www.obcholetin.cz/o-obci/historie/stripsy-z-historie](http://www.obecholetin.cz/o-obci/historie/stripsy-z-historie). [online]. [cit. 24. 5. 2021].

⁹² Kolektiv autorů, *Retrospektivní lexikon obcí ČSSR 1850 – 1970*, Praha 1978, s. 156.

typickou flóru obce. Opis, který je oddělený jednoduchou linkou, praví WESSPITALSKY HOLLETIN.⁹³

Ve znaku je vyobrazen v červeno-zeleně sníženě děleném štítě stříbrný pelikán se zlatou zbrojí skloněný nad třemi stříbrnými mláďaty ve zlatém hnízdě.⁹⁴ Znak obce nevychází z obecní pečeti.

5.10 Hrochův Týnec

První písemná zmínka o osadě Týnec pochází z roku 1194, kdy je vzpomínán Jarozslaus de Tinec. To je pravděpodobně nejstarší možný majitel Hrochova Týnce. Nelze dokázat, že se jedná právě o Hrochův Týnec.⁹⁵ Nicméně archeologické nálezy prokazují, že zde osídlení mohlo existovat již ve 12. století. Není přesně doloženo, kdy byl v Hrochově Týnci postaven kostel sv. Martina, nicméně podle písemných pramenů je pravděpodobné, že v polovině 14. století již existoval. Jeho rozsáhlá přestavba do dnešní podoby proběhla v letech 1723 – 1728.⁹⁶ Městys se od roku 1850 do současnosti nachází v okrese Chrudim.⁹⁷

Pečeť farnosti z období před rokem 1850 je okrouhlá, je z červeného vosku a je obrazová. V pečetním poli se nachází klečící postava sv. Martina. Pečetní obraz ztvárňuje

⁹³ Archiv NM, Eichlerova sbírka, Chrudimsko, obec Holetín.

⁹⁴ Registr komunálních symbolů. Dostupné z: <https://rekos.psp.cz/detail-symbolu/id/3bfe0a69-2494-4f37-98c6-fa80cde2dd4c>. [online]. [cit. 9. 6. 2021].

⁹⁵ Webová stránka města Hrochův Týnec. Dostupné z: <https://www.hrochuvtynec.cz/mesto-a-okoli/historie-mesta/>. [online]. [cit. 6. 6. 2021].

⁹⁶ Jan MUSIL, Jan FROLÍK, *Hrochův Týnec v pravěku a středověku*, Hrochův Týnec 2011, s. 27 – 28.

⁹⁷ Kolektiv autorů, *Retrospektivní lexikon obcí ČSSR 1850 – 1970*, Praha 1978, s. 181.

postavu světce, jemuž byl kostel zasvěcen. Opis, který je oddělený jednoduchou linkou, nám říká SIGILLUM: ECC[LESIAE]: HROCHOV TEINICENSIS S[AIN]T MARTINI.⁹⁸

Pečeť městyse z období před rokem 1850 je okrouhlá, je z červeného vosku a je obrazová. V pečetním poli se uprostřed nachází kůň ve skoku. V horní a dolní části pečetního pole se nachází sv. Martin a scéna, kdy rozetne vejplů svůj plášť, aby se o něj podělil s žebrákem. Pečetní obraz znázorňuje náboženský motiv vztahující se k městu. Opis, který je oddělený dvojitou linkou, zní MIESTIS TEGNICE HROCHOVA.⁹⁹

Obec má svůj znak. V červeném štítě je na stříbrném vykračujícím koni se zlatým uzděním sv. Martin se svatozářím a ve zbroji dělící se o stříbrný plášť s vlevo klečícím žebrákem.¹⁰⁰ Obecní pečeť souvisí se znakem města. Na obou symbolech se nachází stejný náboženský motiv.

⁹⁸ Archiv NM, Eichlerova sbírka, Chrudimsko, obec Hrochův Týnec.

⁹⁹ Tamtéž.

¹⁰⁰ Registr komunálních symbolů. Dostupné z: <https://rekos.psp.cz/detail-symbolu/id/120b5e33-711b-480e-b19c-b1e80f0a087a>. [online]. [cit. 9. 6. 2021].

5.11 Chrast

Nejstarší zmínka o Chrasti je z roku 1318. Byla založena benediktinským klášteřem v Podlažicích. Městečkem byla nazývána od roku 1493 za majitelů Kostků z Postupic. Roku 1539 koupili městečko Slavatové z Chlumu a na Košumberce. Albert Slavata vykoupil rychtu a učinil ji svým sídlem. Vznikl samostatný statek chrastecký. Od roku 1601 byla Chrast majetkem Berků z Dubé, v roce 1656 bylo panství prodáno pražskému kardinálovi Arnoštu Harrachovi a od roku 1660 bylo vlastnictvím hradeckého biskupství. V roce 1666 bylo zříceno v Chrasti děkanství. V roce 1848 se Chrast stala svobodnou obcí a v roce 1853 bylo městečko povýšeno na město v okrese Chrudim.¹⁰¹

Pečeť hospodářské správy královehradeckého biskupství z období po roce 1664 je okrouhlá, měří 32 mm a je nápisová, ve šrafovaném pečetním poli pruh s kurzivním nápisem Chrast. Pečetním obrazem je nápis. Opis, který je oddělený jednoduchou linkou, uvádí WIRTHSHAFTSAMT D. KONIGGRATZ BISTHUMS.¹⁰²

Dochovala se pečeť rychtáře, konšelů a celé obce městečka Chrasti. Je okrouhlá, ze zeleného vosku a měří 20x34 mm. Pečetní pole se bohužel nedochovalo. Opis zní [] IU[RA]TIS DE CI[VITATIS] []. Pečeť je k listině přivěšená. Ochranným prostředkem je vosková miska. Listina je datovaná 6. 6. 1511.¹⁰³

¹⁰¹ Marcela ŠÁŠINKOVÁ, Pečetě, s. 48.

¹⁰² RM v Chrudimi, sfragistická sbírka, inv. č. Sf 332.

¹⁰³ SOA Zámorsk, SOKA Chrudim, Archiv města Chrast, inv. č. 2., sign. A2, 632.

Ve znaku se ve stříbrném štítě nacházejí dvě černé orlice s červenou zbrojí přivrácené k sobě horními polovinami těl.¹⁰⁴ Městský znak nevychází z komunální pečeti.

5.12 Chroustovice

První zmínka o osadě je z roku 1349, kdy byl chroustovický kostel postoupen litomyššskému biskupství. Majitelé Chroustovic se často střídali – hradečtí měšťané, páni z Týnce, Jan z Mrdic, Petr Kdulinec z Ostroměře, Slavatové, páni z Kolovrat, Kinský a posledními vlastníky byly Thurn – Taxisové. Městečkem jsou Chroustovice od roku 1418. Od roku 1848 náleží k okresu Vysoké Mýto, ale po roce 1961 k okresu Chrudim.¹⁰⁵

Pečeť městyse po roce 1848 je okrouhlá, je o průměru 28 mm a je portrétní. V pečetním poli stojící postava sv. Jakuba v poutnickém rouchu s holí v roce. Pečetní obraz ztvárňuje postavu světce, jemuž je zasvěcen místní kostel. Opis říká MĚSTIS CHROUSTOVIC.¹⁰⁶

Ve znaku obce se ve zlatém štítě na zeleném trávníku nachází svatý Jakub Větší v poutnickém oděvu s holí, přirozené barvy.¹⁰⁷ Znak obce vychází z obecní pečeti. Na obou městských symbolech se nachází postava sv. Jakuba.

¹⁰⁴ Registr komunálních symbolů. Dostupné z: <https://rekos.psp.cz/detail-symbolu/id/8b4db5fd-970c-47f6-854f-6922a74d9269>. [online]. [cit. 9. 6. 2021].

¹⁰⁵ Marcela ŠÁŠINKOVÁ, Pečetě, s. 49.

¹⁰⁶ RM v Chrudimi, sfragistická sbírka, inv. č. Sf 376.

¹⁰⁷ Registr komunálních symbolů. Dostupné z: <https://rekos.psp.cz/detail-symbolu/id/df72c31a-a7fb-48ab-a9c1-b105518fb06f>. [online]. [cit. 9. 6. 2021].

5.13 Chroustovice, Bor a Lhota

Nejstarší písemná zmínka o Boru je z roku 1559 a o Lhotě z roku 1546. Není známá doba a okolnosti spojení těchto tří obcí.¹⁰⁸

Pečeť obce z období před rokem 1848 je okrouhlá, její průměr je 26 mm a je portrétní. V pečetním poli stojí postava sv. Jakuba, pravou rukou se opírá o meč. Pečetní obraz znázorňuje postavu světce. Opis je OBEC CHROUSTOVICE, BOR A LHOTA.¹⁰⁹

Toto spojení obcí nemá a logicky ani nemůže mít svůj znak.

¹⁰⁸ Marcela ŠÁŠINKOVÁ, Pečetě, s. 49.

¹⁰⁹ RM v Chrudimi, sfragistická sbírka, inv. č. Sf 361.

5.14 Chrudim

První spolehlivá zmínka o Chrudimi pochází z roku 1055, kdy tady měl podle Kosmovy kroniky zemřít český kníže Břetislav I. Nejvýznamnějším mezníkem v novodobých dějinách města bylo úspěšné založení královského města Přemyslem Otakarem II. někdy před rokem 1276. Chrudim se v období vrcholného středověku zařadila mezi přední města českého království. Od roku 1307 patřila Chrudim s určitými přestávkami ke královským věnným městům, která sloužila manželkám českých panovníků jako zdroj příjmů. Na počátku husitských válek se Chrudim přiklonila na protikatolickou stranu.¹¹⁰

Pečeť města ze 14. století je okrouhlá, její průměr činí 35 mm a je obrazová. V pečetním poli vidíme rozkřídlenou nekorunovanou orlici hledící vpravo. Pečeť neobsahuje opis.¹¹¹

Je dochovaná pečeť purkmistra a konšelů města Chrudim. Je okrouhlá a její rozměry jsou 14 krát 9 mm. Bohužel obraz v pečetním poli není zachovaný a opis není čitelný. Pečeť je k listině přivěšená a je chráněná voskovou miskou. Listina je datovaná 13. 5. 1466.¹¹²

Dochovala se také pečeť purkmistra a rady města Chrudim. Je okrouhlá o průměru 37 mm a je obrazová. V pečetním poli se nachází rozkřídlená nekorunovaná orlice hledící vpravo. Pečetní obraz vychází z původního městského znaku. V opise, který je oddělen jednoduchou linkou, se nachází sigillum minus civita[tis]¹¹³. Pečeť je k listině přivěšená. Listina je datovaná 15. 7. 1594.¹¹⁴

Město má svůj znak. Nachází se v něm ve stříbrném štítě černá orlice hledící doprava se sedmi velkými a sedmi malými pery v roztažených křídlech a s červenou zbrojí.¹¹⁵ Na veškerých městských symbolech se nachází orlice hledící doprava. Jedná se o typický symbol města.

¹¹⁰ Webová stránka města Chrudim. Dostupné z: <https://www.chrudim.eu/historie/d-1649/p1=1096>. [online]. [cit. 20. 5. 2021].

¹¹¹ Při detailním pohledu se zdá, že pečeť opis původně obsahovala, ale byl setřen; RM v Chrudimi, sfragistická sbírka, inv. č. Sf 423..

¹¹² SOA Zámorsk, SOkA Chrudim, Archiv města Chrudim, inv. č. 76.

¹¹³ Jedná se tedy o menší městskou pečeť.

¹¹⁴ SOA Zámorsk, SOkA Chrudim, Cech krejčích Chrudim, inv. č. 1.

¹¹⁵ Webová stránka města Chrudim. Dostupné z: <https://www.chrudim.eu/symboly%2Dmesta/d-1650/p1=1097>. [online]. [cit. 9. 6. 2021].

5.15 Jeníkov

První písemná zpráva o obci je z roku 1392, přestože byla založena již na počátku 14. století. Vznikala jako lesní lánová ves s grunty po obou stranách. Byla součástí rychmburského panství. V 15. století patřila k rychtě v Kameničkách.¹¹⁶ Od roku 1850 obec patřila k okresu Hlinsko, od roku 1869 obec patřila k okresu Chrudim, od roku 1950 obec náležela k okresu Hlinsko a od roku 1961 se obec nachází v okrese Chrudim.¹¹⁷

¹¹⁶ Webová stránka obce Jeníkov. Dostupné z: http://www.obec-jenikov.cz/?page_id=17. [online]. [cit. 12. 6. 2021].

¹¹⁷ Kolektiv autorů, *Retrospektivní lexikon obcí ČSSR 1850 – 1970*, Praha 1978, s. 210.

Pečeť obce z období před rokem 1850 je okrouhlá, je z červeného vosku a je znaková. V pečetním poli se nachází kartuše ve tvaru španělského štítu, která obsahuje listnatý strom, vpravo od něj jsou naznačené tři mraky, vlevo se nachází půlměsíc. Pečetní obraz odkazuje na původní flóru obce. Nad štítem je klenot s příkrývadly. Opis, který je oddělen jednoduchou linkou, říká BRAWOGENIKOWSKI WES GENIKO[W].¹¹⁸

Ve znaku obce se v zeleném štítě vpravo nahoře ve zlatém kruhu nachází knížecí čepice, vlevo je obilný klas se dvěma odkloněnými listy, dole podložený položeným obilným klasem, obojí zlaté.¹¹⁹ Znak obce nevychází z obecní pečeti.

5.16 Jenišovice

Nejstarší písemná zpráva je z roku 1088. V roce 1349 byl založen kostel Nejsvětější Trojice Boží patřící k litomyšlskému biskupství, který byl renomovaný v roce 1780. Od 14. století do 18. století patřila osada ke košumberskému panství, poté do roku 1848 k chroustovickému panství. Po roce 1848 náležela obec k okresu Vysoké Mýto a od roku 1961 k okresu Chrudim.¹²⁰

Pečeť farnosti v Jenišovicích z období před rokem 1848 je okrouhlá, je z červeného vosku a je obrazová. V pečetním poli je přesně neidentifikovatelný náboženský motiv.

¹¹⁸ Archiv NM, Eichlerova sbírka, Chrudimsko, obec Jeníkov.

¹¹⁹ Registr komunálních symbolů. Dostupné z: <https://rekos.psp.cz/detail-symbolu/id/330c0cad-5e8e-486e-968b-9c682c56b1b1>. [online]. [cit. 12. 6. 2021].

¹²⁰ Marcela ŠÁŠINKOVÁ, *Pečetě*, s. 50.

Uprostřed pole se nachází nápis SS Trin. Pečetní obraz odpovídá tomu, že se jedná o pečeť farnosti. Opis praví SIGILLUM ECCLESIAE GENSCHOVICENSIS.¹²¹

Ve znaku v červeno-zeleně polceném štítě vidíme čtyři mřížovitě propletené obilné klasy, každý s listem, převýšené třemi prostupujícími se kruhy (1,2), vše je zlaté.¹²² Znak obce nesouvisí s komunální pečetí.

5.17 Kameničky

Nejstarší zpráva o obci pochází z roku 1350. Zdejší farní kostel byl tehdy připojen k litomyšlskému biskupství. V roce 1392 již obec byla součástí litomyšlského biskupství. O století později se obec s rychtou jmenovala Rejchlova Kamenice. V roce 1753 obec získal Filip Kinský. V tomto období došlo v obci k hospodářskému rozkvětu. Od roku 1850 byla v okrese Hlinsko.¹²³ Od roku 1869 náležela k okresu Chrudim. Od roku 1950 patřila obec k okresu Hlinsko a od roku 1961 je obec opět součástí okresu Chrudim.¹²⁴

Pečeť kameničkovské rychty z období před rokem 1848 je okrouhlá, je z červeného vosku a je obrazová. V pečetním poli se uprostřed nachází veverka, dole nalezneme

¹²¹ Archiv NM, Eichlerova sbírka, Chrudimsko, obec Jenišovice.

¹²² Registr komunálních symbolů. Dostupné z: <https://rekos.psp.cz/detail-symbolu/id/1f733207-9687-4461-9dc4-a725b5eb5fe4>. [online]. [cit. 9. 6. 2021].

¹²³ Webová stránka města Kameničky. Dostupné z: <https://www.obec-kamenicky.cz/nase-obec/o-obci/>. [online]. [cit. 24. 5. 2021].

¹²⁴ Kolektiv autorů, *Retrospektivní lexikon obcí ČSSR 1850 – 1970*, Praha 1978, s. 223.

rostlinný motiv. Pečetní obraz symbolizuje místní faunu a flóru. Opis, který je oddělen jednoduchou linkou, nám říká PECET RICHTI KAMENCKOWSKE.¹²⁵

Znak obce tvoří červeno-stříbrně polcený štít s modrým vydutým hrotem, vpravo jsou tři (1,2) stříbrné štítky, vlevo tři zelené zvýšené vrchy.¹²⁶ Znak obce nesouvisí s obecní pečetí.

5.18 Košumberk

První zmínka o hradu s panským dvorem je z roku 1365. Panství mělo více vlastníků, ale nejdéle bylo v rukou Slavatů. Ve druhé polovině 17. století se stalo majetkem Jezuitů, po zrušení řádu se dostalo opět do světské správy. Posledními majiteli byly Thurn – Taxisové. Vesnice se rozvíjela v letech 1776 – 1778. Po roce 1850 náležela k okresu Skuteč, od roku 1869 k okresu Vysoké Mýto, od roku 1950 byla osadou obce Luže v okrese Vysoké Mýto a od roku 1961 je částí obce Luže v okrese Chrudim.¹²⁷

Pečeť obce po roce 1848 je okrouhlá, má průměr 32 mm a je obrazová. V pečetním poli je naznačen hrad, napravo tři věže, nad nimi Madona s dítětem, pod obrazem majuskulní D.K. Pečetní obraz zobrazuje místní pamětihodnosti. Opis uvádí PECET POCESTNE OBCI KOSSUMBERK.¹²⁸

¹²⁵ Archiv NM, Eichlerova sbírka, Chrudimsko, obec Kameničky.

¹²⁶ Registr komunálních symbolů. Dostupné z: <https://rekos.psp.cz/detail-symbolu/id/b4a90130-ff19-4314-b815-7a5f83c7649a>. [online]. [cit. 10. 6. 2021].

¹²⁷ Marcela ŠÁŠINKOVÁ, *Pečetě*, s. 50.

¹²⁸ RM v Chrudimi, sfragistická sbírka, inv. č. Sf 345.

Protože je Košumberk pouze částí obce, tak nemá svůj vlastní znak.

5.19 Krouna

Nejstarší zpráva o obci je z roku 1349. Před rokem 1848 patřila k rychmburskému panství. Po roce 1848 obec patřila k okresu Vysoké Mýto, od roku 1950 náležela k okresu Hlinsko a od roku 1961 je součástí okresu Chrudim.¹²⁹

Pečeť krounské rychty z období před rokem 1848 je oválná, je z červeného vosku a je obrazová. V pečetním poli se nachází pták hledící doprava. Nad ním vidíme rostlinný motiv. Pečetní obraz symbolizuje místní faunu a flóru. Opis, který je oddělený jednoduchou linkou, nám říká PECET RICHTI KRAVNSKI.¹³⁰

Pečeť farnosti v Krouně z období před rokem 1848 je okrouhlá, je z červeného vosku a je znaková. V pečetním poli se ve štítě nachází postava sv. Michala s mečem v pravé ruce a štítem v levé ruce. Štít je umístěn na znakovém plášti. Pečetní obraz zosobňuje svatého, jemuž je kostel v Krouně zasvěcen. Opis praví SIGILLUM PAROCHIALIS ECCLESIAE KRAUNENSIS.¹³¹

Kostel sv. Michala se připomíná ve 14. století, v roce 1764 byl renovován.¹³²

¹²⁹ Marcela ŠÁŠINKOVÁ, Pečetě, s. 51.

¹³⁰ Archiv NM, Eichlerova sbírka, Chrudimsko, obec Krouna.

¹³¹ Tamtéž.

¹³² Marcela ŠÁŠINKOVÁ, Pečetě, s. 51.

Ve znaku se v modrém štítě nad sníženou stříbrnou kroví nachází zlatá královská koruna.¹³³ Znak města nevznikl na základě znalosti komunálních pečeti.

5.20 Leštinka

První písemná zmínka o obci je z roku 1392. Podle doložených historických údajů obec náležela k Rychmburskému panství.¹³⁴ Od roku 1850 se jednalo o součást obce Skutíčko v okrese Skuteč, od roku 1869 Leštinka tvořila součást obce Skutíčko v okrese Vysoké Mýto. Od roku 1880 již samostatná obec patřila k okresu Vysoké Mýto, od roku 1930 byla v okrese Hlinsko a od roku 1961 náleží k okresu Chrudim.¹³⁵

¹³³ Registr komunálních symbolů. Dostupné z: <https://rekos.psp.cz/detail-symbolu/id/df2bc55e-3a6e-47f3-b1ec-21f8a4d1badd>. [online]. [cit. 10. 6. 2021].

¹³⁴ Webová stránka obce Leštinka. Dostupné z: <http://www.obcelestinka.cz/historie-obce/>. [online]. [cit. 25. 5. 2021].

¹³⁵ Kolektiv autorů, *Retrospektivní lexikon obcí ČSSR 1850 – 1970*, Praha 1978, s. 277.

Pečeť obce z roku 1826 je okrouhlá, je z červeného vosku a je nápisová. V pečetním poli najdeme nápis SECRET OBEC LEŠTINKA. Ve spodní části pole se nacházejí číslovky 18 a 26.¹³⁶ Pečetní obraz je ve formě nápisu. Pečeť neobsahuje opis, pouze okraj tvořený perlovcem.¹³⁷

Obec má svůj znak. Ve zlatém štítě se v něm nad modrou patou nachází šikmo položený zelený olšový list.¹³⁸ Znak města nijak nesouvisí s obecní pečetí.

5.21 Licibořice

První písemná zmínka o obci pochází z roku 1329.¹³⁹ Od roku 1850 patřila k okresu Nasavrky. Od roku 1880 se nacházela v okrese Chrudim. Od roku 1961 byla součástí obce Liboměřice v okrese Chrudim.¹⁴⁰ Od roku 1990 je to obec v okrese Chrudim.¹⁴¹

¹³⁶ Písmem je humanistická kurzíva, která je typická pro toto období. Potvrzuje to i letopočet 1826.

¹³⁷ Archiv NM, Eichlerova sbírka, Chrudimsko, obec Leštinka.

¹³⁸ Registr komunálních symbolů. Dostupné z: <https://rekos.psp.cz/detail-symbolu/id/3c3fe2a7-deb5-4afe-9a6d-020570842da5>. [online]. [cit. 10. 6. 2021].

¹³⁹ Webová stránka Místopisy. Dostupné z:

<https://www.mistopisy.cz/pruvodce/obec/1975/liciborice/historie/>. [online]. [cit. 16. 6. 2021].

¹⁴⁰ Kolektiv autorů, *Retrospektivní lexikon obcí ČSSR 1850 – 1970*, Praha 1978, s. 286.

¹⁴¹ Jiřina RŮŽKOVÁ, Josef ŠKRABAL, *Historický lexikon obcí České republiky – 1869 – 2005*, Praha 2006, s. 281.

Dochovalo se pečetidlo obce z let 1900 – 1945, které má průměr 23 mm¹⁴² a také razítko obce, které je z let 1900 – 1945 a je o průměru 28 mm.¹⁴³ Obě jsou nápisová a na obou je nápis OBEC LICIBOŘICE.

Obec má také svůj znak, který tvoří zeleno-stříbrně polcený štít. Vpravo se nachází stříbrná kostelní věž s dřevěnými dveřmi přirozené barvy, černým soklem a zárubní. Nad nimi je nad sebou menší a větší obloukové okno, obojí černé. Věž je zakončena bání s lucernou, obojí černé a s makovicí s křížem, obojí zlaté. Vlevo poté vidíme zelený dubový list v něm svěšenou zlatou borovou šiškou.¹⁴⁴

¹⁴² SOA Zámorsk, SOkA Chrudim, AO Liciborice, pečetidlo z let 1900 - 1945, pův. sign. 28, soupis pečeti č. 145.

¹⁴³Tamtéž, razítko z let 1900 - 1945, nezpracováno, nesignováno.

¹⁴⁴ Registr komunálních symbolů. Dostupné z: <https://rekos.psp.cz/detail-symbolu/id/85c7841e-ed81-44b3-8655-8dae5896951e>. [online]. [cit. 16. 6. 2021].

5.22 Lipka

Nejstarší zmínka o tvrzi je z roku 1303, kdy ji vlastní páni z Lipky. V roce 1513 byla prodána Sobkům z Kornic. Následně ji více než 150 let vlastnil rod Kustošů. Dalším majitelem byl F. Josef ze Šenfeldu, ale po jeho smrti náležela k nasavrckému panství. Od 19. století patřila Lipka k Hornímu Bradlu. Po roce 1850 náležela k okresu Nasavrky, po roce 1869 byla osadou obce Horní Bradlo v okrese Chrudim, po roce 1950 byla osadou obce Horní Bradlo v okrese Hlinsko a v roce 1961 se stala částí obce Horní Bradlo v okrese Chrudim.¹⁴⁵

Pečeť obce z počátku 19. století je okrouhlá, je o průměru 25 mm a je obrazová. V pečetním poli se nacházejí tři stojící stromy, z nich prostřední je nejvyšší. Pečetní obraz symbolizuje místní flóru. V opise najdeme GEMEINDE OBEC LIPKA.¹⁴⁶¹⁴⁷

Vzhledem k tomu, že se jedná pouze o část obce, nemá Lipka svůj znak.

5.23 Luže

Nejstarší zmínka je z roku 1349. Dějiny jsou úzce spjaty s dějinami hradu Košumberk. Luže přestala být součástí košumberského panství až roku 1850. Od roku 1850 byla součástí okresu Vysoké Mýto a od roku 1961 patří k okresu Chrudim.¹⁴⁸

¹⁴⁵ Marcela ŠÁŠINKOVÁ, Pečetě, s. 51.

¹⁴⁶ Písmo opisu pečeti je velmi zajímavé, jako kdyby napodobovalo gotickou minuskulu.

¹⁴⁷ RM v Chrudimi, sfragistická sbírka, inv. č. Sf 406.

¹⁴⁸ Marcela ŠÁŠINKOVÁ, Pečetě, s. 52.

Dochovalo se pečetidlo města Luže z let 1850 – 1900. Měří 28 mm a je znakové. V pečetním poli je renesanční štít, na němž se nacházejí dvě břevna. Opis říká PECZET MIESTECKA LUZE.¹⁴⁹

Pečeť farnosti v Luži před rokem 1850 je okrouhlá, je z červeného vosku a je znaková. Ve štítě se za pomoci majuskulních liter nachází MARIA.¹⁵⁰ Nad štítem je znakový plášť. Pečetní obraz odpovídá tomu, že se jedná o pečeť farnosti. Opis uvádí SIGILLUM ECCLESIAE PAROCHIALIS LUZENSIS.¹⁵¹

Ve znaku města se modrém štítě nacházejí tři zlatá břevna.¹⁵² Znak města nesouvisí s komunální pečeti.

¹⁴⁹ SOA Zámorsk, SOKA Chrudim, AM Luže, pečetidlo z let 1850 – 1900, č. př. 79/01.

¹⁵⁰ Jedná se o monogram.

¹⁵¹ Archiv NM, Eichlerova sbírka, Chrudimsko, obec Luže.

¹⁵² Registr komunálních symbolů. Dostupné z: <https://rekos.psp.cz/detail-symbolu/id/c9be28c6-3f06-404e-8653-b8cf39d3b877>. [online]. [cit. 19. 6. 2021].

5.24 Miřetín

Nejstarší zmínka o obci ležící na rychmburském potoce je z roku 1392. Podle zpráv z let 1342 – 1456. Po roce 1848 Miřetín patřil do okresu Vysoké Mýto a soudním okresem mu byla Skuteč. Od roku 1950 spadal dočasně Miřetín do okresu Hlinsko a od roku 1961 patřil do okresu.¹⁵³ V současnosti se jedná o část obce Proseč v okrese Chrudim.¹⁵⁴

Pečeť obce po roce 1848 je okrouhlá, měří 30 mm a je obrazová. V pečetním poli jsou naznačeny tři rybníky vedle sebe, z nich je prostřední největší a po jeho okrajích vyrůstají

¹⁵³ Marcela ŠÁŠINKOVÁ, Pečetě, s. 53.

¹⁵⁴ Jiřina RŮŽKOVÁ, Josef ŠKRABAL, *Historický lexikon obcí České republiky – 1869 – 2005*, Praha 2006, s. 322.

ratolesti, na hladině plave kachna. Pečetní obraz odráží místní realie. Opis říká OBEC MĚRETÍN.¹⁵⁵

Protože Měretín není samostatnou obcí, tak nemá svůj znak.

5.25 Nasavrky

První dochovaná zpráva je z roku 1318 a prvním majitelem je uváděn Kunrát de Nassawyrch. V roce 1360 byly Nasavrky prohlášeny za městečko. Posledním českým majitelem byl Albrecht Kekule ze Stradonic. Od poloviny 17. století městečko vlastnil rod Schönfeldů, od roku 1746 rod Auerspergů.¹⁵⁶ Od roku 1850 se nacházely v okrese Nasavrky, od roku 1869 patří do okresu Chrudim.¹⁵⁷

Dochovalo se razítko městské rady z let 1850 – 1945. Měří 27 mm a je obrazové. Na pohorku je na něm vyobrazen korunovaný dvouocasý lev ve skoku. Opis praví MĚSTSKÁ RADA NASAVRCKY.¹⁵⁸

¹⁵⁵ RM v Chrudimi, sfragistická sbírka, inv. č. Sf 378.

¹⁵⁶ Webová stránka města Nasavrky. Dostupné z: <https://www.nasavrky.cz/o%2Dmeste/ms-1276/p1=1276>. [online]. [cit. 19. 6. 2021].

¹⁵⁷ Kolektiv autorů, *Retrospektivní lexikon obcí ČSSR 1850 – 1970*, Praha 1978, s. 344 - 345.

¹⁵⁸ SOA Zámorsk, SOKA Chrudim, AM Nasavrky, razítko z let 1850 – 1945, nezpracováno, nesignováno.

Ve znaku města se ve zlatém štítě na černém trojvrší nachází strom jedlého kaštanu přirozených barev se šestnácti stříbrnými plody.¹⁵⁹

5.26 Oldříš

Nejstarší zmínka o obci je z roku 1392. Oldříš patřila do roku 1848 rychmburskému panství, poté náležela k okresu Vysoké Mýto a soudnímu okresu Skuteč. Od roku 1950 obec spadala pod okres Hlinsko a od roku 1961 přísluší k okresu Chrudim.¹⁶⁰

Pečeť místní obce z období po roce 1848 je okrouhlá, její průměr je 33 mm a je nápisová. V pečetním poli nalezneme nápis kurzívou: Pardubitzer Kr. in Bohmen Pardubický kraj v Čechách. Pečetní obraz je ve formě nápisu. Opis zní ORTSGEMEINDE ULLERSDORF MÍSTNÍ OBEC VOLDŘÍŠ.¹⁶¹

Pečeť vsi z období před rokem 1848 je okrouhlá, je z červeného vosku a je obrazová. V pečetním poli se nachází lípa. Pečetní obraz symbolizuje místní flóru. Opis uvádí VES WOLDRISCH.¹⁶²

¹⁵⁹ Registr komunálních symbolů. Dostupné z: <https://rekos.psp.cz/detail-symbolu/id/4b0e00e0-c688-4ca1-ab92-ebb9c664018b>. [online]. [cit. 19. 6. 2021].

¹⁶⁰ Marcela ŠÁŠINKOVÁ, Pečetě, s. 53.

¹⁶¹ RM v Chrudimi, sfragistická sbírka, inv. č. Sf 338.

¹⁶² Archiv NM, Eichlerova sbírka, Chrudimsko, obec Oldříš.

Ve znaku obce se v červeném štítě nachází stříbrný kvádrovaný most, z něhož vějířovitě vyrůstají tři spojené zlaté obilné klasy bez stonku. V modrém mostním oblouku je zlaté palečné kolo.¹⁶³ Znak obce nevychází z obecních pečeti.

5.27 Orel

Nejstarší zpráva o tvrzi je z roku 1360, kdy byl pravděpodobně majitelem Mikuláš z Orle. V 15. století byli vlastníky Orle Mikuláš Barchovec z Barchova a Michálek z Orle. Orelští ze Sán tento majetek získali v 16. století a po nich vlastní Orel Aleš Janovský ze Soutic a Jan Kekule ze Stradonic. Za posledního majitele bylo toto zboží rozděleno. Rudolf Václav ze Šenfeldu ves opět spojil a sňatkem Marie Kateřiny ze

¹⁶³ Registr komunálních symbolů. Dostupné z: <https://rekos.psp.cz/detail-symbolu/id/656a42de-9c4c-4eea-abda-fd1959062005>. [online]. [cit. 19. 6. 2021].

Šenfeldu s Janem Adamem Orel získali Auerspergové. Po roce 1850 patřil Orel k okresu Chrudim.¹⁶⁴

Pečeť obce z období po roce 1850 je okrouhlá, její průměr činí 30 mm a je znaková. V pečetním poli se ve štítě nachází stojící pták v hnízdě, který hledí vlevo. Pečetní obraz symbolizuje místní faunu. V opise, který je oddělený jednoduchou linkou, nalezneme slova PECZET.OBCE.WORLOWSKE.¹⁶⁵

Ve znaku obce se ve stříbrném štítě nachází černý orel s červenou zbrojí držící v pravém pařátu na červené žerdi před sebou stříbrný prapor s červenými zkříženými vztyčenými napínacími háky ke kuši.¹⁶⁶ I když se na pečetě i ve znaku nachází pták, nemyslím si, že byl znak obce koncipován na základě znalosti pečetního motivu.

5.28 Otradov

Nejstarší zmínka o osadě je z roku 1349, kdy se uvádí pod původním názvem Grunaw inferior, později v roce 1356 Greuna inferior. S nynějším názvem se setkáváme až v roce 1392, přičemž jméno pochází od zakladatele dvora Otrada. Osada náležela k rychmburskému panství až do roku 1848. Od roku 1850 patřila k okresu Skuteč,

¹⁶⁴ Marcela ŠÁŠINKOVÁ, Pečetě, s. 54.

¹⁶⁵ RM v Chrudimi, sfragistická sbírka, inv. č. Sf 369.

¹⁶⁶ Registr komunálních symbolů. Dostupné z: <https://rekos.psp.cz/detail-symbolu/id/6ff64fad-ec7-4fd3-ae3-6023bcba6570>. [online]. [cit. 10. 6. 2021].

v letech 1869 – 1930 k okresu Vysoké Mýto, po roce 1950 k okresu Hlinsko a od roku 1961 patří k okresu Chrudim.¹⁶⁷

Pečeť otradovské rychty z počátku 19. století je okrouhlá, měří 25 mm a je obrazová. V pečetním poli se nachází běžící liška, která v tlamě drží ptáka, nad i pod ní je rostlinný motiv. Pečetní obraz symbolizuje rostlinný motiv. Opis, který je oddělený jednoduchou linkou, praví PECET.RYCHTI.OTRADOWSKI.¹⁶⁸

Ve znaku obce se v modro - červeně polceném štítě nachází zlatá rozevřená kniha, v ní vpravo zkřížené černé ostrve, vlevo modrý dvouocasý lev s červenou zbrojí, nad knihou položený stříbrný nůž se zlatou rukojetí.¹⁶⁹ Znak obce nevychází z pečetního motivu.

5.29 Perálec

První zmínka o obci Perálec je z roku 1349. Spadal pod rychmburské panství.¹⁷⁰ Od roku 1850 byl součástí okresu Skuteč, od roku 1869 patřila obec k okresu Vysoké Mýto, od roku 1945 náležel k okresu Polička a od roku 1961 se nachází v okresu Chrudim.¹⁷¹

¹⁶⁷ Marcela ŠAŠINKOVÁ, Pečetě, s. 55.

¹⁶⁸ RM v Chrudimi, sfragistická sbírka, inv. č. Sf 378.

¹⁶⁹ Registr komunálních symbolů. Dostupné z: <https://rekos.psp.cz/detail-symbolu/id/ea29069c-e739-4eda-99d1-4d3bf0d7aba2>. [online]. [cit. 10. 6. 2021].

¹⁷⁰ Webová stránka obce Perálec. Dostupné z: <http://www.peralec.cz/obec-peralec/historie/>. [online]. [cit. 3. 6. 2021].

¹⁷¹ Retrospektivní lexikon obcí ČSSR 1850 – 1970, Praha 1978, s. 402.

Pečeť obce Perálec z druhé poloviny 19. století je oválná, je z červeného vosku a je obrazová. V pečetním poli se nachází pravděpodobně hornické nástroje. Vrchní a spodní část pečetního pole je šrafovaná. Pečetní obraz odráží typické řemeslo. Opis je oddělen perlovcem a jednoduchou linkou. Zní PECET POCESTNY OBCE PERALECKE.¹⁷²

Obec má svůj znak. Nachází se v něm v modrém štítě nad zelenou patou s položeným stříbrným krojidlém stříbrný kráčeující beránek se zlatou zbrojí držící pravou přední nohou ratiště zakončené křížkem a provázený vlevo nahoře vztyčeným lipovým listem, obojí je zlaté.¹⁷³ Znak obce nesouvisí s obecní pečeti.

5.30 Pokřikov

Nejstarší zmínka o obci je z roku 1392. Do roku 1848 náležel Pokřikov rychmburskému panství. Po roce 1850 patřil do okresu Skuteč, v letech 1869 – 1930 k okresu Vysoké Mýto, od roku 1950 k okresu Hlinsko a od roku 1961 k okresu Chrudim.¹⁷⁴

Pečeť obce z období po roce 1850 je okrouhlá, má průměr 33 mm a je portrétní. V pečetním poli je stojící postava svatého Jakuba s poutnickou holí v ruce. Pečetní obraz znázorňuje postavu svatého, jemuž je kostel v Krouně zasvěcen. Opis, který je oddělený jednoduchou linkou a perlovcem, uvádí PEČET POČESTNE OBCE POKŘIKOW.¹⁷⁵

¹⁷² Archiv NM, Eichlerova sbírka, Chrudimsko, obec Perálec.

¹⁷³ Registr komunálních symbolů. Dostupné z: <https://rekos.psp.cz/detail-symbolu/id/9ed31e3b-52d3-49bb-8304-33adcb19c12a>. [online]. [cit. 10. 6. 2021].

¹⁷⁴ Marcela ŠÁŠINKOVÁ, Pečetě, s. 55.

¹⁷⁵ RM v Chrudimi, sfragistická sbírka, inv. č. Sf 372.

Dochovalo se také razítko obce z období let 1850 – 1945. Měří 30 mm a je obrazové. Obsahuje vyobrazení dvouocasého lva ve skoku. Opis nám říká OBECNÍ ÚŘAD POKŘIKOV.¹⁷⁶

Ve znaku obce je v zeleno-stříbrně polceném štítě svěšený lipový list opačných barev, v něm vpravo je zelená uťatá lípa, vlevo se nachází polovina stříbrného koně ve skoku se zlatou zbrojí, červeným jazykem a uzděním.¹⁷⁷

5.31 Proseč

První písemná zmínka o vsi je z roku 1349. Roku 1388 byla ves povýšena na městečko a roku 1714 na městys. Do roku 1427 byla Proseč v majetku podlažického kláštera, posléze náležela k novohradskému panství. V roce 1559 ji získali od Kostků z Postupic

¹⁷⁶ SOA Zámorsk, SOKA Chrudim, razítko obecní úřad Pokřikov 1850 – 1945, nezpracováno, nesignováno.

¹⁷⁷ Registr komunálních symbolů. Dostupné z: <https://rekos.psp.cz/detail-symbolu/id/83697c9c-8939-442a-a093-876d08002e23>. [online]. [cit. 11. 6. 2021].

Žatectí z Vekrstorfu a od roku 1750 Harbuvalové z Chamaré, kteří ji vlastnili až do 19. století. Obec od roku 1850 náležela k okresu Skuteč, od roku 1869 patřila k okresu Vysoké Mýto, od roku 1950 spadala pod okres Polička a od roku 1961 je v okrese Chrudim.¹⁷⁸

Městské kovové pečetidlo z první poloviny 18. století je okrouhlé a má průměr 28 mm a je znakové. Ve štítě je v něm na trojvrší vyobrazen kohout. Nad štítem se nachází klenot v podobě jelena ve skoku. Pečetní obraz vychází z původního znaku města z roku 1720. Opis zní SIGILLVM.DES.STATTL.PROSETSCH.¹⁷⁹

Dochovalo se také pečetidlo z let 1900 – 1950, které je okrouhlé o průměru 28 mm a je znakové. Uprostřed pečetního pole se nachází znak města. Po obvodu pole nalezneme opis ve znění RADA MĚSTA PROSEČE.¹⁸⁰

Pečeť farnosti v Proseči z období před rokem 1848 je okrouhlá, je z červeného vosku a je portrétní. V pečetním poli se nachází stojící postava sv. Mikuláše s mitrou a berlou. Pečetní obraz ztvárňuje postavu svatého, jemuž je místní kostel zasvěcen. Opis není dobře identifikovatelný.¹⁸¹

Ve znaku města se ve stříbrném štítě na zeleném trojvrší vykračující černý kohout se zlatou zbrojí, červeným hřebenem a lalokem. Z horního okraje štítu vyskakuje jelen přirozených barev s parohy o pěti výsadách.¹⁸² Znak města úzce souvisí s městskou pečetí. Na obou symbolech se nachází stejný motiv, který je charakteristický pro město.

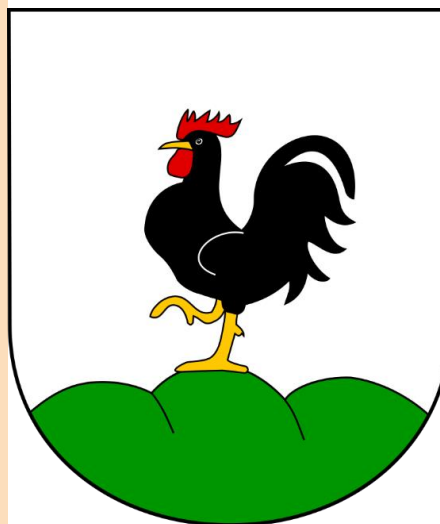
¹⁷⁸ Marcela ŠAŠINKOVÁ, Pečetě, s. 56.

¹⁷⁹ SOA Zámorsk, SOKA Chrudim, AM Proseč u Skutče, pečetidlo z let 1700 - 1750, nezpracováno, pův. sign. 1288.

¹⁸⁰ SOA Zámorsk, SOKA Chrudim, AM Proseč u Skutče, pečetidlo z let 1850 – 1945, nezpracováno, nesignováno.

¹⁸¹ Archiv NM, Eichlerova sbírka, Chrudimsko, obec Proseč.

¹⁸² Registr komunálních symbolů. Dostupné z: <https://rekos.psp.cz/detail-symbolu/id/668ea13b-2c88-4144-bc9a-0705e0eaacd8>. [online]. [cit. 11. 6. 2021].

5.32 Radim

Nejstarší zpráva o obci je z roku 1392, kdy patřila Smilu Flaškovi z Rychmburka. Poté příslušela k rosickému panství. V letech 1850 – 1930 obec náležela k okresu Chrudim, od roku 1950 k okresu Vysoké Mýto a od roku 1961 opět okresu Chrudim.¹⁸³ Od roku 1985 se jedná o část obce Luže v okrese Chrudim.¹⁸⁴

¹⁸³ Marcela ŠÁŠINKOVÁ, Pečetě, s. 57.

¹⁸⁴ Jiřina RŮŽKOVÁ, Josef ŠKRABAL, *Historický lexikon obcí České republiky – 1869 – 2005*, s. 439.

Pečeť obce z období po roce 1850 je okrouhlá, je o průměru 26 mm a je portrétní. V pečetním poli se nachází jezdec na koni s mečem v ruce, pod ním je nápis OBEC RADIM. Pečetní obraz zřejmě vychází z obecní pověsti. V opise, který je oddělený dvojitou linkou, najdeme OKRES CHRUDIMSKY KRAG PARDUBSKY.¹⁸⁵

Vzhledem k tomu, že se jedná o část obce, Radim nemá svůj vlastní znak.

5.33 Raná

Nejstarší zpráva o tvrzi pochází z roku 1349. V 15. století byl jejím majitelem husita Hych z Rany, rychmburský purkrabí a v roce 1438 i hejtman chrudimského kraje. Potom patřila osada rychmburskému panství. Od roku 1869 spadala Raná pod okres Chrudim, po roce 1950 patřila okresu Hlinsko a od roku 1961 opět náležela okresu Chrudim.¹⁸⁶

Pečeť farnosti v Rané z období před rokem 1850 je okrouhlá, je z červeného vosku a je portrétní. V pečetním poli ve štítě vidíme postavu sv. Jakuba. Štít je umístěn na znakovém plášti. Pečetní obraz odpovídá tomu, že se jedná o pečeť farnosti. Opis, který je oddělený jednoduchou linkou, uvádí SIGILLUM ECCLESIAE PAROCHIALIS RANNENSIS.¹⁸⁷

Zdejší farní kostel se připomíná v roce 1350. Renovován byl v letech 1873 a 1895.¹⁸⁸

¹⁸⁵ RM v Chrudimi, sfragistická sbírka, inv. č. Sf 362.

¹⁸⁶ Marcela ŠÁŠINKOVÁ, Pečetě, s. 57.

¹⁸⁷ Archiv NM, Eichlerova sbírka, Chrudimsko, obec Raná.

¹⁸⁸ Marcela ŠÁŠINKOVÁ, Pečetě, s. 57.

Obec má svůj znak. V modrém štítě se nachází zlato-zeleno-zlatě dělené kosmé břevno. Nahoře stříbrná polovina koně se zlatou zbrojí a uzděním, dole stříbrná kvádrovaná hradba s cimbuřím s vycházejícím zlatým sluncem.¹⁸⁹ Znak obce nesouvisí s pečetním motivem.

5.34 Rohozná

Nejstarší zpráva o vsi je z roku 1437. Rohozná patřila k tvrzi Lipka, od níž byla v roce 1556 odprodána rodu Kochánků z Kochánku. Počátkem 17. století příslušela k panství nasavrckému. Po roce 1848 náležela k okresu Nasavrky, v letech 1869 – 1930 k okresu Chrudim, po roce 1950 k okresu Hlinsko a od roku 1961 opět k okresu Chrudim.¹⁹⁰

Pečeť obce z druhé poloviny 19. století je okrouhlá, je o průměru 32 mm a je nápisová. Nápis v kurzívě je Pardubitzer kr. in Bohmen, Pardubický kraj v Čechách. Pečetní obraz je ve formě nápisu. Opis nám říká ORTS GEMEINDE ROHOZNA OBEC ROHOZNA.¹⁹¹

Vzhledem k tomu, že Rohozná je v současnosti část obce Trhová Kamenice, nemá svůj vlastní znak.

¹⁸⁹ Registr komunálních symbolů. Dostupné z: <https://rekos.psp.cz/detail-symbolu/id/df8078f9-3493-4693-ad4d-d56f6a710978>. [online]. [cit. 11. 6. 2021].

¹⁹⁰ Marcela ŠÁŠINKOVÁ, Pečetě, s. 58.

¹⁹¹ RM v Chrudimi, sfragistická sbírka, inv. č. Sf 328.

5.35 Ronov nad Doubravou

První písemná zpráva o městě pochází z roku 1307. V listině z tohoto roku Oldřich z Lichtenburka konstatuje, že bylo založeno město.¹⁹² Od roku 1850 byl součástí okresu Čáslav, od roku 1961 patří k okresu Chrudim.¹⁹³

Jedna z dochovaných městských pečeti z období před rokem 1850 je okrouhlá, má průměr 20 mm a je znaková. Ve štítě, který je šrafovaný, se nachází korunovaný dvouocasý lev ve skoku. Pečetní obraz obsahuje typický městský symbol. Opis zní MESKA RADA RONOVA.¹⁹⁴

Dochovalo se pečetidlo obce Ronov nad Doubravou. Je okrouhlého tvaru a má průměr 30 mm. Typ pečetního obrazu je znakový. V pečetním poli se v polském štítě nachází dvouocasý korunovaný lev ve skoku. Opis říká CIVITATIS RONOVIENSIS MANIBIS. Opis je umístěn do dvou řádků.¹⁹⁵

¹⁹² Webová stránka obce Ronov nad Doubravou. Dostupné z: <https://ndk.cz/view/uuid:28d8af90-49af-11e2-a9ad-005056827e51?page=uuid:033dec79402130fc4d7e5a2cd04e6286>. [online]. [cit. 16. 6. 2021].

¹⁹³ Retrospektivní lexikon obcí ČSSR 1850 – 1970, Praha 1978, s. 453.

¹⁹⁴ SOA Zámorsk, SOkA Chrudim, AM Ronov nad Doubravou, odlitek pečeti, vyjmuto z inv. č. 10.

¹⁹⁵ Tamtéž, Sbírká razidel a pečetních typářů, sign. 14.

Dochovalo se razítko města z let 1900 – 1945. Je okrouhlé o průměru 34 mm a je znakové. Ve štítě, který je šrafovaný, je vyobrazen dvouocasý lev ve skoku. Nad štítem se nachází koruna. Po obvodu je nápis MĚSTSKÁ RADA V RONOVĚ.¹⁹⁶

Ve znaku města se nachází v červeném štítě stříbrný korunovaný dvouocasý lev. Znak města úzce souvisí se sfragistickým materiálem. Na všech městských symbolech se nachází typické znamení pro město.¹⁹⁷

¹⁹⁶ Tamtéž, razítko z let 1900 – 1945, nezpracováno, pův. sign. 24.

¹⁹⁷ Registr komunálních symbolů. Dostupné z:

<https://rekos.psp.cz/detail-symbolu/id/cc82c2d9-2104-4ada-a02e-c39ff3cd2245>. [online]. [cit. 16. 6. 2021].

5.36 Rosice

První zmínka o obci pochází z období po roce 1131, kdy část Rosic zvaná Soslávky patřila k olomouckému biskupství. V průběhu století ji měli v držení vladkové Dětleb, Ješek zvaný Nepasek, Těšislav, Pechan, Ondřej, Lucek, Bonec, Dymitr a Jan ze Soslávek a Rosic. Později se na rosickém panství střídala řada držitelů jako Talackové, Berkové a Kinští.¹⁹⁸ Obec se od roku 1850 do současnosti nachází v okrese Chrudim.¹⁹⁹

Pečeť farnosti v Rosicích z 19. století je okrouhlá, je z červeného vosku a je obrazová. V pečetním poli se nachází postava svatého a vedle ní postava klečícího dítěte. Zcela nahoře je vidět hvězda. Pečetní obraz ztvárňuje náboženský motiv. Opis uvádí *Sigillum Ecclesie Localis Rossicensis*.^{200 201}

Ve znaku obce se v červeno-zeleně děleném štítě nahoře nachází krácející stříbrný kůň se zlatou zbrojí, dole vidíme zlatý zvon.²⁰² Znak obce nesouvisí s pečetním motivem.

5.37 Řepníky

Nejstarší zpráva o Řepníkách je z roku 1167. Původně to bylo zboží podlažického kláštera, po husitských válkách náleželo k novohradskému panství v majetku Kostků z Postupic. Koupí získal panství Mikuláš z Lobkovic. Po jeho smrti v roce 1594 připadla

¹⁹⁸ Webová stránka obce Rosice. Dostupné z: <https://www.obec-rosice.cz/>. [online]. [cit. 2. 6. 2021].

¹⁹⁹ Retrospektivní lexikon obcí ČSSR 1850 – 1970, Praha 1978, s. 454.

²⁰⁰ Archiv NM, Eichlerova sbírka, Chrudimsko, obec Rosice

²⁰¹ Opis je psán gotickou kurzívou.

²⁰² Registr komunálních symbolů. Dostupné z: <https://rekos.psp.cz/detail-symbolu/id/ccc8c9f4-4fd9-4b49-9f8f-c31ea128a43e>. [online]. [cit. 11. 6. 2021].

rychta k Hrochově Týnci. Roku 1705 bylo panství Hrochův Týnec odkázáno premonstrátskému klášteru v Hradišti u Olomouce, který ho vlastnil až do svého zrušení v roce 1785. V letech 1850 – 1950 náležela obec k okresu Vysoké Mýto a od roku 1961 k okresu Chrudim.²⁰³ Od roku 2007 se obec nachází v okrese Ústí nad Orlicí.

Pečeť řepnické rychty ze začátku 19. století je okrouhlá, má průměr 23 mm a je obrazová. V pečetním poli se nachází dvouocasý lev ve skoku doprava. Pečetní obraz ztvárňuje symbol české státnosti. Opis, který je oddělený jednoduchou linkou, zní RICHTA RZEPNICKA.²⁰⁴

Obec získala svůj znak. V červeno-stříbrně polceném štítě je vpravo pod dvěma svěšenými stříbrnými květy konvalinek zlatý zvon se stříbrným květem konvalinky místo srdce. Zvon je zavěšen na prodlouženém pravém ramenu dolního břevna patriaršního kříže v levém poli.²⁰⁵ Znak obce nevychází z obecní pečeti.

5.38 Seč

Nejstarší zpráva o obci pochází z roku 1318, kdy se zde připomíná zeman Svěnek ze Seče. V 15. století to byl Jan ze Seče a v 16. století byla Seč součástí ohebského zboží Trčků z Lípy. Ve druhé polovině 16. století se majitelé střídali. V roce 1628 koupil Seč František de Couriers. Sňatkem získal panství Václav Šenfeld a po něm rod Auerspergů,

²⁰³ Marcela ŠÁŠINKOVÁ, Pečetě, s. 58.

²⁰⁴ RM v Chrudimi, sfragistická sbírka, inv. č. Sf 370.

²⁰⁵ Registr komunálních symbolů. Dostupné z: <https://rekos.psp.cz/detail-symbolu/id/15f113dd-9d92-4069-9a9e-7d02ba708781>. [online]. [cit. 11. 6. 2021].

který držel Seč až do roku 1942. V roce 1853 byla Seč povýšena na město. Po roce 1869 náleží k okresu Chrudim.²⁰⁶

Pečeť městečka z roku 1626 je okrouhlá, má průměr 35 mm a je znaková. V pečetním poli je kartuše ve tvaru španělského štítu. Ve štítě se nachází oboustranná přepásaná lilie. Pečetní obraz odráží typický městský symbol. Opis, který je oddělený dvojitou linkou, praví PECZET.MIESTECKA.SEDCZE.1626.²⁰⁷

Dochovalo se pečetidlo města Seče z roku 1854. Je okrouhlé o průměru 33 mm. Typ pečeti je znakový. V pečetním poli se v kartuši nachází lilie. Opis zní PECET MESTA SECE 1854. Opis je mezi perlovci doplněný ratolestmi.²⁰⁸

Ve znaku obce je v červeném štítě stříbrná lilie. Znak obce úzce souvisí s pečetí a pečetidlem města.²⁰⁹ Pečeť, pečetidlo i znak obsahují lilii, která je symbolem města.

²⁰⁶ Marcela ŠÁŠINKOVÁ, Pečetě, s. 59.

²⁰⁷ RM v Chrudimi, sfragistická sbírka, inv. č. Sf 320.

²⁰⁸ SOA Zámorsk, SOKA Chrudim, Archiv městyse Seč, inv. č. 1, sign. 43.

²⁰⁹ Registr komunálních symbolů. Dostupné z: <https://rekos.psp.cz/detail-symbolu/id/9cc9f8d6-4ebd-464f-88a2-27da57bc1b17>. [online]. [cit. 11. 6. 2021].

5.39 Skuteč

Nejstarší písemná zpráva je z roku 1289. Roku 1392 prodal Skuteč Emil Flaška z Rychmburka Otě z Bělíny a Bočkovi z Poděbrad. Městem se stává před rokem 1392. V 15. století se zde vytváří obuvnické centrum – cech sv. Kryšpína. Do roku 1848 Skuteč patří rychmburskému panství – cech sv. Kryšpína. Do roku 1848 patřila Skuteč rychmburskému panství. Po roce 1850 byl sídlem okresního úřadu, po roce 1869 náležela k okresu Vysoké Mýto, po roce 1950 k Hlinsku a od roku 1961 patří do okresu Chrudim.²¹⁰

²¹⁰ Marcela ŠÁŠINKOVÁ, Pečetě, s. 59.

Pečeť městské rady z roku 1850 je okrouhlá, její průměr činí 26 mm a je obrazová. V pečetním poli vidíme ve štítě dvě hradní věže se zdí, věže mají po dvou oknech. Pečetní obraz ztvárňuje městské hradby. Opis nám říká S[IGILLUM] RADDY MIESTA SKUTCE 1850.²¹¹

Ve znaku se v červeném štítě nachází stříbrná kvádrovaná hradba do oblouku, z níž vynikají dvě stříbrné kvádrované věže, každá se třemi černými okny (1, 2), s cimbuřím a černou báňovitou střechou zakončenou zlatou makovicí.²¹² Je zřejmé, že dnešní znak byl vytvořen na základě znalosti pečetního obrazu.

5.40 Svratouch

První zpráva o existenci obce je z roku 1392. Tehdy patřila obec k rychmburskému panství a bylo tomu tak až do roku 1848.²¹³ Od roku 1850 byla obec součástí okresu Hlinsko, od roku 1869 patřila k okresu Chrudim, od roku 1950 náležela k okresu Hlinsko a od roku 1961 je v okrese Chrudim.²¹⁴

Pečeť obce ze 17. století je okrouhlá, je z červeného vosku a je obrazová. V pečetním poli se nachází kůň ve skoku doprava s hřívou a dvěma vlajícími uzdami, který vyskakuje

²¹¹ RM v Chrudimi, sfragistická sbírka, inv. č. Sf 308.

²¹² Registr komunálních symbolů. Dostupné z: <https://rekos.psp.cz/detail-symbolu/id/ee2d02f0-a6c1-4131-9129-7946e6bc317a>. [online]. [cit. 11. 6. 2021].

²¹³ Webová stránka obce Svratouch. Dostupné z: <http://www.svratouch.cz/town-history/>. [online]. [cit. 31. 5. 2021].

²¹⁴ Retrospektivní lexikon obcí ČSSR 1850 – 1970, Praha 1978, s. 521.

ze skály. Ve spodní části pečetního pole je naznačená voda a vyskytuje se zde mlýnské kolo. Pečetní obraz ztvárňuje starý městský symbol. Opis mezi dvěma linkami z perlovce říká PE[CZE]T W[SI] SVRATACH.²¹⁵

Obec má svůj znak. V modro-červeně polceném štítě se nachází stříbrný kůň ve skoku se zlatou zbrojí, hřívou a ocasem, nad ním v červeném poli dvě stříbrné hvězdy pod sebou, pod ním šikmo zlatá radlice.²¹⁶ Znak obce vychází ze znalosti obecní pečeti.

5.41 Trhová Kamenice

Nejstarší zmínka o obci je z roku 1349. Do 17. století byla Trhová Kamenice zvláštním zemským statkem. V roce 1400 ji držel Beneš z Kocourova a později jeho potomci. V 15. století prodal Václav z Perknova městečko Trčkovi z Lípy a pak ho získal rod Sobků z Kornic. Po povstání v letech 1618 – 1620 bylo městečko zabráno a prodáno Františkovi de Curiers, za něhož bylo připojeno k nasavrckému panství.²¹⁷ Od roku 1850 obec patřila k okresu Nasavrky, od roku 1869 k okresu Chrudim.²¹⁸ Od roku 1950 náležela k okresu Hlinsko a od roku a od roku 1961 opět k okresu Chrudim.²¹⁹

²¹⁵ Archiv NM, Eichlerova sbírka, Chrudimsko, obec Svratouch.

²¹⁶ Registr komunálních symbolů. Dostupné z: <https://rekos.psp.cz/detail-symbolu/id/Oddf8fe2-6381-46fd-baac-cbfd2eaea466>. [online]. [cit. 11. 6. 2021].

²¹⁷ Marcela ŠÁŠINKOVÁ, Pečetě, s. 62.

²¹⁸ Retrospektivní lexikon obcí ČSSR 1850 – 1970, Praha 1978, s. 222.

²¹⁹ Týž, s. 541.

Pečeť městyse z roku 1606 je okrouhlá, je z červeného vosku a je obrazová. V pečetním poli se nachází kartuše ve tvaru renesančního štítu, ve které je lev ve skoku. Pečetní obraz odráží původní městský znak z 15. století. Opis, který je oddělený jednoduchou linkou, uvádí PECZET MIESTECZKA KAMENCZE TRHOVI.²²⁰

Pečeť farnosti v Trhové Kamenici z období před rokem 1848 je okrouhlá, je z červeného vosku a je obrazová. V pečetním poli je vyobrazení sv. Trojice. Heraldicky vpravo Kristus s křížem, heraldicky vlevo Bůh Otec, mezi nimi a nad nimi holubice jako Bůh svatý. Pod nohama mají oblaka. Pečetní obraz ztvárňuje náboženský motiv. Opis nám říká SIGILLUM ECCLES[IAE] KAMENICZKY.²²¹

Ve znaku městyse je v červeném štítě stříbrný dvouocasý lev se zlatou zbrojí.²²² Znak vychází ze znalosti pečetního motivu.

²²⁰ Archiv NM, Eichlerova sbírka, Chrudimsko, obec Trhová Kamenice.

²²¹ Tamtéž.

²²² Registr komunálních symbolů. Dostupné z: <https://rekos.psp.cz/detail-symbolu/id/cf5e2f1d-24cc-4501-ad14-d4301249793d>. [online]. [cit. 12. 6. 2021].

5.42 Trojovice

První písemná zmínka o obci je z roku 1244. Na náklady některého z vladyků byl vystavěn kostel. Není známo, ve kterém roce se tak stalo, ale už v roce 1374 je obec vedena jako farní. Do roku 1629 byly Trojovice v rukou různých majitelů. Od tohoto roku byla ves pod panstvím jediného pána Kašpara Cellerera z Rossenthalu. Vlastníky Trojovic byly členové rodu až do roku 1705. Poté byla ves v držení premonstrátského kláštera Hradištského, a to až do jeho zrušení Josefem II. v roce 1785. Roku 1829 byly Trojovice veřejnou dražbou prodány Jiřímu Prokopovi z Lilienvaldu. Tomuto rodu obec náležela až do roku 1848.²²³ Obec se od roku 1850 až do současnosti nachází v okrese Chrudim.²²⁴

Pečeť trojovické rychty z období před rokem 1848 je okrouhlá, je z červeného vosku a je obrazová. V pečetním poli se nachází dvouocasý lev ve skoku. Pečetní obraz odráží znak české státnosti. V opise, který je oddělený jednoduchou linkou, vidíme RICHTA TROGOVSKA.²²⁵

Obec má svůj znak. Tvoří ho modro-červeně snížené dělený štít. Nahoře zkrížené berly provázené čtyřmi (1, 2, 1) liliemi, vše zlaté. Dole tři (2, 1) zlaté růže s modrými semeníky.²²⁶ Znak obce nevychází z obecní pečeti.

²²³ Webová stránka obce Trojovice. Dostupné z: <https://www.trojovice.cz/historie-obce/>. [online]. [cit. 19. 5. 2021.]

²²⁴ Retrospektivní lexikon obcí ČSSR 1850 – 1970, Praha 1978, s. 542.

²²⁵ Archiv NM, Eichlerova sbírka, Chrudimsko, obec Trojovice.

²²⁶ Registr komunálních symbolů. Dostupné z: <https://rekos.psp.cz/detail-symbolu/id/22482e5e-7d06-45f1-a129-c059c21c90e5>. [online]. [cit. 11. 6. 2021].

5.43 Třemošnice

První písemná zmínka o obci je z roku 1564 v Deskách zemských. Rok 1610 byl pro Třemošnici velmi důležitý. Zikmund Robmháp přesunul své sídlo z hradu Lichnice právě do Třemošnice, kde vybudoval tvrz právě v místě nynějšího záměčku. Další majitel panství Jan Václav Caretto – Millesimo třemošnické panství přikoupil k ronovskému a na místě tvrze postavil v roce 1750 záměček. Na projektu se pravděpodobně podílel architekt Jan Santini. Z původního záměru zde postavit zámek byla realizována pouze část projektu, a to západní křídlo s kaplí.²²⁷ Obec se od roku 1850 nacházela v okrese Čáslav, od roku 1961 patří k okresu Chrudim.²²⁸

Pečeť obce ze druhé poloviny 19. století je okrouhlá, je o průměru 29 mm a je nápisová. V pečetním poli nahoře nápis PEČEŤ OBCE TŘEMOŠIC,²²⁹ dole zkřížené ratolesti. Pečetní obraz je ve formě nápisu.²³⁰

Obec získala svůj znak. Nachází se v něm v červeném štítě zlatý kůl se třemi černými mošnami.²³¹ Znak obce, který je mluvícím znamením, nevychází z obecní pečeti.

²²⁷ Webová stránka obce Třemošnice. Dostupné z: <https://www.tremosnice.cz/mesto/informace-o-meste/historie/>. [online]. [cit. 13. 5. 2021].

²²⁸ Retrospektivní lexikon obcí ČSSR 1850 – 1970, Praha 1978, s. 545.

²²⁹ Jedná se v podstatě o kombinaci opisu a nápisu.

²³⁰ RM v Chrudimi, sfragistická sbírka, inv. č. Sf 411.

²³¹ Registr komunálních symbolů. Dostupné z: <https://rekos.psp.cz/detail-symbolu/id/52779cf4-36ca-4ad5-82b9-701f73c4bb3b>. [online]. [cit. 11. 6. 2021].

5.44 Úhřetice

První písemná zpráva o obci je z roku 1394. Ve 14. století ves náležela k Pardubicím a později k Rychmburku. V poslední čtvrtině 14. století byl majitelem obce Smil Flaška z Rychmburka. V roce 1558 koupila obec s celým rychmburským panstvím rodina Berků z Dubé. S rychmburským panstvím byla obec spojena až do r. 1586, kdy Václav Berka z Dubé postoupil své manželce, rozené Trčkové z Lípy. Ta je zakladatelkou rozsáhlého dvora na jihovýchodním okraji obce, jehož součástí byl i zámek, který si dala postavit pro případný pobyt v Úhřeticích. V roce 1656 byla obec prodána císaři Ferdinandu III. Roku 1728 získal Úhřetice do vlastnictví rod Kinských. V roce 1807 zámek vyhořel a již nebyl obnoven.²³² Od roku 1850 do současnosti obec náleží do okresu Chrudim.²³³

Pečeť obce ze 17. století je okrouhlá, je z červeného vosku a je obrazová. V pečetním poli najdeme kovářskou podkovu. Pečetní obraz symbolizuje typické řemeslo. Opis, který je oddělený jednoduchou linkou, praví OBEC:AOVRETIC:.²³⁴

Znak obce tvoří polcený štít, v pravém zeleném poli jsou zkřížené zlaté obilné klasy s listem, v levém černo-stříbrno-červeně děleném poli se nacházejí zkřížené zlaté ostrve.²³⁵ Znak obce nesouvisí s obecní pečetí.

²³² Webová stránka obce Úhřetice. Dostupné z: <https://uhretice.webnode.cz/historie/>. [online]. [cit. 20. 5. 2021].

²³³ Retrospektivní lexikon obcí ČSSR 1850 – 1970, Praha 1978, s. 552.

²³⁴²³⁴ Archiv NM, Eichlerova sbírka, Chrudimsko, obec Úhřetice.

²³⁵ Registr komunálních symbolů. Dostupné z: <https://rekos.psp.cz/detail-symbolu/id/4bdac111-2d17-4e45-b152-0b99eb08730b>. [online]. [cit. 11. 6. 2021].

5.45 Včelákov

Nejstarší zmínka o vsi je z roku 1349. Včelákov náležel k podlažickému klášteru. V roce 1421 získal panství Zdeněk Kostka z Postupic a tento rod jej držel až do roku 1539. Poté se majitelé stále střídali – rod Talácků, Berkové z Dubé, páni z Vrbna a Bruntálu a ti Včelákov prodali Václavu Vchynskému z Vchynic. Posledním majitelem je rod Kinských. Po zrušení feudalismu se stal Včelákov politickou obcí v okrese Nasavrky. Mezi lety 1869 – 1930 patřil k okresu Chrudim, po roce 1950 k okresu Hlinsko a od roku 1961 k okresu Chrudim.²³⁶

Pečeť obce před rokem 1848 je okrouhlá, její průměr činí 23 mm a je obrazová, v pečetním poli je naznačen včelín,²³⁷ okolo je rostlinný motiv. Pečetní obraz je mluvícím znamením. Opis říká PECET RICHTI WCELAKOVA.²³⁸

Znak obsahuje zeleno - modře polcený štít s červenou hlavou se stříbrným heraldským křížem a zlatým trojvrším v patě. Vpravo se nachází stříbrná hornická kladívka se zlatými topůrkami, vlevo tři (1, 2) zlaté včelí úly.²³⁹ Znak obce i obecní pečeť mají souvislost v tom, že se na nich vyskytují včelí úly, což je mluvící znamení.

²³⁶ Marcela ŠAŠINKOVÁ, Pečetě, s. 63.

²³⁷ Jedná se tedy o mluvící znamení.

²³⁸ RM v Chrudimi, sfragistická sbírka, inv. č. Sf 383.

²³⁹ Registr komunálních symbolů. Dostupné z: <https://rekos.psp.cz/detail-symbolu/id/cc197bdf-7a14-473a-af72-c3a04d59898e>. [online]. [cit. 11. 6. 2021].

5.46 Zalažany

První písemná zmínka je z roku 1167 v listině krále Vladislava I. Část vsi patřila v roce 1470 k Domanicím, v roce 1509 k Jestřibci a k němu v roce 1543 jako ves celá. Roku 1543 byla ves Zalažany prodána Janovi Jakšovi z Tisové. Od 17. století do roku 1850 patřila ves k Chrastí.²⁴⁰ Od roku 1850 se jednalo o obec v okrese Vysoké Mýto. Od roku 1961 jsou Zalažany součástí obce Jenišovice.²⁴¹

Dochovalo se pečetidlo obce z let 1900 – 1950. Měří 27 mm a je nápisové. Obsahuje nápis KATASTRÁLNÍ obec Zalažany.²⁴²

Zalažany nemají svůj znak.

²⁴⁰ Webová stránka obce Jenišovice. Dostupné z: <https://obecjenisovice.cz/obec-zalazany/>. [online]. [cit. 18. 6. 2021].

²⁴¹ Retrospektivní lexikon obcí ČSSR 1850 – 1970, Praha 1978, s. 611.

²⁴² SOA Zámorsk, SOKA Chrudim, AO Zalažany, pečetidlo z let 1900 – 1950, pův. sign. 20, soupis pečetí č. 154.

5.47 Zbožnov, Štěpánov a Lhota

Nejstarší zmínka o obcích je z roku 1392. Od této doby až do roku 1948 patřily k rychmburskému panství. Po roce 1850 náležely k okresu Skuteč, mezi lety 1869 a 1930 k okresu Vysoké Mýto, po roce 1950 k okresu Hlinsko a od roku 1961 k okresu Chrudim.²⁴³ Z dnešního pohledu se jedná o části města Skuteč.

Pečeť obce je okrouhlá, její průměr je 32 mm a je portrétní. V pečetním poli se nachází polopostava sv. Václava s vlajícím praporcem v pravé ruce a s levou rukou na prsou. Pečetní obraz ztvárňuje patrona české státnosti. Opis, který je oddělený dvojitou linkou, uvádí PECET OBCE ZBOŽNOV, ŠTĚPÁNOV A LHOTA.²⁴⁴

Vzhledem k tomu, že to je dnes již neexistující sloučení obcí, nemají obce svůj znak.

²⁴³ Marcela ŠÁŠINKOVÁ, Pečetě, s. 65.

²⁴⁴ RM v Chrudimi, sfragistická sbírka, inv. č. Sf 380.

5.48 Zderaz

Nejstarší zmínka o vsi je z roku 1563. Zderaz patřil až do roku 1843 k panství Nové Hradky. Poté se stal politickou obcí okresu Vysoké Mýto. Po roce 1950 náležela obec k okresu Polička a od roku 1961 je součástí okresu Chrudim.²⁴⁵

Pečeť obce je okrouhlá, má průměr 23 mm a je portrétní. V pečetním poli je postava Mikuláše s mitrou a berlou, na levé straně se nachází čert. Pečetní obraz ztvárňuje náboženský motiv. V opise, který je oddělen dvojitou linkou, najdeme slova POCESTNA OBEC ZDERAZ.²⁴⁶

Obec má svůj znak. V červeno-stříbrně šikmo děleném štítě se nachází nahoře zkřížené zlaté berly, dole jsou vyrůstající pískovcové skály přirozené barvy.²⁴⁷ I když se na obecní pečetě i ve znaku obce vyskytuje berla, pravděpodobně při koncipování znaku nebyla využita znalost pečetního motivu.

²⁴⁵ Marcela ŠÁŠINKOVÁ, Pečetě, s. 65.

²⁴⁶ RM v Chrudimi, sfragistická sbírka, inv. č. Sf 363.

²⁴⁷ Registr komunálních symbolů. Dostupné z: <https://rekos.psp.cz/detail-symbolu/id/6fe0a706-3da4-4ab3-92cb-82d606311d2d>. [online]. [cit. 11. 6. 2021].

6 Sfragistická analýza

6.1 Pečetní látka a barva

Pečetní látka je látka, do které byl typář otištěn. V prostředí a období, které sleduje tato práce, jí je včelí vosk. Vedle přírodního nebarveného vosku se od první poloviny 12. století v Evropě objevuje různě zabarvený vosk, nejčastěji je jím červený a zelený vosk. Užití černého, bílého, modrého a fialového vosku je poté méně časté. Za nejvýznamnější je považován černý vosk.²⁴⁸ V českém prostředí se vyskytoval pouze červený, zelený a černý vosk. Ze zeleného a černého vosku byly zhotovovány pečeti poddanských měst, zatímco pečeti královských měst byly zhotovovány z červeného vosku. Během 18. století si však i poddanská města osvojila pečetění červeným voskem. Lze se domnívat, že barva otisku reflektovala originál, podle něhož byl otisk zhotoven.

Velká část pečeti, které jsou obsahem této práce, jsou z červeného vosku. Jedná se o barvu typickou pro komunální sfragistiku. Pečetní lak, také nazývaný jako španělský vosk je charakteristický svou větší tvrdostí. Do českých zemí se ze Španělského Nizozemí rozšířil v 16. století. Běžným pečetním materiálem se stal až v 17. a 18. století.²⁴⁹ Většina zkoumaných pečeti pochází z 19. století, a i to je možná důvodem pro to, že do tohoto materiálu byla otištěna podstatná část prezentovaných pečeti.

Většina zkoumaných pečetidel je z mosazi. Pouze pečetidlo města Proseče je stříbrné a pečetidlo městské rady v Ronově nad Doubravou je bronzové.

6.2 Velikost

Komunální pečeti mají různou velikost. Nebyla stanovena pravidla, která by jejich velikost určovala. Obvyklá velikost komunálních pečeti byla do 60 mm. Výjimkou bylo například pečetidlo Starého Města Pražského, které dosahovalo dokonce 90 mm.²⁵⁰ Zde prezentované pečeti mají obvykle velikost mezi 23 mm a 35 mm. Část pečeti jsem ale zkoumal pouze prostřednictvím digitální reprodukce a nemohu tedy uvést jejich velikost.

Velikost pečetidel a razítek se pohybuje od 16 mm do 34 mm.

²⁴⁸ Jarmila KREJČÍKOVÁ – Tomáš KREJČÍK, Úvod, s. 14.

²⁴⁹ Tamtéž.

²⁵⁰ Karel MARÁZ, Sfragistika, s. 121

6.3 Tvar

Veškeré pečetě měst a obcí okresu Chrudim jsou okrouhlé. Okrouhlé pečeti se řadí k nejstarším a nejobvyklejším. Užívaly se již v antice a staly se oblíbenými hlavně u panovníků a měst.²⁵¹ Jak potvrzují výše uvedené pečeti, sympatie k tomuto tvaru přetrvaly v komunální sfragistice až do pozdního novověku.

Všechna pečetidla a razítka jsou okrouhlá.

6.4 Pečetní obraz

Většina komunálních pečeti je obrazových. To potvrzuje také náš katalog. V něm je zastoupeno 28 obrazových pečeti. Je to pečeť farnosti v Běstvině, pečeti obcí Blížňovice, Hamry, pečeť města Heřmanův Městec a pečeť místní farnosti, pečeť obce Holetín, pečeť města Hrochův Týnec a pečeť místní farnosti, pečeť města Chrudim a pečeť purkmistra a rady města Chrudim, pečeť farnosti v Jenišovicích, pečeti obcí Kameničky, Košumberk, Krouna, Lipka, Mířetín, Oldříš, Otradov, Perálec, pečeť farnosti v Rosicích, pečeti obcí Řepníky, Svratouch, Skuteč, pečeť obce Trhová Kamenice a místní farnosti a pečeti obcí Trojovice, Úhřetice a Včelákov. Druhým nejčastějším typem je portrétní typ s devíti svými zástupci. Týká pečeti obcí Hněvědice, Chroustovice, Chroustovice, Bor a Lhota, Pokřikov, Proseč, Radim, pečeti farnosti v Rané a poté pečeti obcí Zbožnov, Štěpánov a Lhota a Zderaz. Těsně následován je znakovým typem pečeti, takových pečeti je v katalogu obsaženo osm. Tento typ pečeti reprezentují pečeti obcí Bojanov, Hlinsko, Jeníkov, pečeti farního kostela v Krouně a v Luži a také pečeti obcí Orel, Ronov nad Doubravou a Seč. Jednotlivé typy pečeti doplňuje nápisový. Takových pečeti je zastoupeno pět. Nápisové pečeti jsou nejméně zastoupeným typem pečeti. Jedná se o pečeti obcí Chrast, Leštinka, Oldříš, Rohozná a Třemošnice.

V průběhu doby dochází ke změně vývoje pečetního obrazu. S postupujícím 19. stoletím se stále častěji objevovaly nápisové pečeti, ze kterých se posléze vyvinula razítka. Zároveň tento vývoj dokládá skutečnost, že se z pečeti stal prvek stále se zvětšujícího státního aparátu. Dále je možné si všimnout, že nápisové pečeti obcí Oldříš a Rohozná jsou podobné a vznikly tedy podle stejného vzoru.

²⁵¹ Jarmila KREJČÍKOVÁ – Tomáš KREJČÍK, Úvod, s. 16.

V případě pečetidel a razítek jsou jejich typy rovnoměrně rozdělené. Čtyři jsou obrazová, čtyři jsou znaková a čtyři poté nápisová.

Co se týká konkrétních pečetních motivů, tak velice častá jsou zvířata. Nejčastěji jde o figuru lva nebo koně. Dále se setkáme s ptákem, veverkou, liškou, kohoutem nebo jelenem. Dále je poměrně časté vyobrazení svatého. V jednom případě jde o vyobrazení svatého v podobě jezdce na koni. Náboženský motiv se vyskytuje u všech pečetí farností. Poměrně běžný je také rostlinný motiv. Může se jednat o hlavní nebo doplňující motiv. Dalším motivem jsou městské hradby a stavby. Je možné se setkat i s mluvícím znamením nebo věcí typickou pro danou obec.

V komunální sfragistice se objevuje pestrá škála pečetních motivů. Je možné se v nich setkat s běžnými situacemi ze života obyvatel obce, se zakladateli města nebo patrony města nebo kostela nebo třeba symboly hornictví. Na městských pečetích se nezdá vyskytují hradby, brány nebo věže. Někdy se v pečetním poli vyskytuje obraz, který nalezneme i na městském znaku. Z pečetí můžeme odvodit charakter obce, například její hospodářské zaměření nebo její faunu a floru. Někdy je možné odhadnout i povahu obce.

6.5 Opis

Na pečetích se můžeme setkat se dvěma druhy textu, buď ve formě opisu nebo nápisu. O nápisech jsem se zmínil v předchozí podkapitole, nyní se tedy zaměřím na opisy. Z jazykového hlediska převažují české opisy. Opis v češtině najdeme na 29 pečetích. Latinský opis se vyskytuje na 14 pečetích. Výhradně v latině jsou opisy na pečetích farností. Zatímco opisům na pečetích obcí dominuje čeština. Výhradně v němčině se nachází pouze jeden opis. Kombinace českého a německého textu je v opise na 3 pečetích. Kombinace opisu v češtině a latině se poté vyskytuje na dvou pečetích. U pečetidel a razítek se většinou vyskytuje čeština. Latinský nápis nalezneme na jednom pečetidle. Na jednom pečetidle také nalezneme kombinaci latinského a německého opisu. Převaha češtiny může být dána polohou okresu, jehož komunální pečetě byly předmětem zkoumání. Například v případě okresu v pohraničí by se dala předpokládat převaha němčiny.

Z hlediska písma je častá humanistická majuskula, která se začala objevovat ve třicátých letech 16. století.²⁵² Hojně se také vyskytuje humanistická polokurzíva a kurzíva, která se začíná častěji užívat až v 19. století.²⁵³ Pravidelně se také objevuje kapitála, která se nachází na pečetích, pečetidlech i razítkách.

Z hlediska nejčastějších slov se na pečetích farností objevuje obvykle SIGILLUM ECCLESIAE a latinský název obce. Na pečetích, případně dalším sfragistickém materiálu obcí, se často vyskytuje PECET RICHTI a název obce. Dále se také můžeme setkat s uvedením slova OBEC a názvu obce. Někdy je opis i ve tvaru PECET OBCE a název obce. Výjimkou není ani uvedení slova WES a názvu obce. Je možné se setkat v případě větší obce i se slovem MĚSTIS a názvem obce nebo naopak s výrazem PECZET MIESTECZKA a názvem obce. U pečetidel a razítek se nejčastěji vyskytuje slovo OBEC a název obce nebo MĚSTSKÁ RADA V a název obce.

Zkratky se zde příliš neobjevují. Opis je zkrácen pouze na devíti pečetích. Jednotlivá slova jsou v opise oddělena mezerou nebo čárkou, pouze sporadicky se objevuje dvojtečka.

²⁵² Martina BOLOM-KOTARI, *Pečeti hradiských premonstrátů v pozdním středověku a raném novověku*, Červený Kostelec, s. 100.

²⁵³ Jiří ROHÁČEK, *Epigrafika v památkové péči*, Praha 2007, s. 40.

Závěr

Hlavním cílem práce bylo shromáždit co nejvíce pečeti obcí a měst v okrese Chrudim, popsat je a porovnat je se současnými znaky. Hlavním zdrojem pro moji diplomovou práci se nakonec nestal SOkA Chrudim, jak jsem původně předpokládal, ale vycházel jsem především z pečetních otisků uložených v Eichlerově sbírce a z pečetních otisků uložených v RM v Chrudimi. Vzhledem k tomu, že jsem pečeti obcí a měst objevil méně, než jsem čekal, přistoupil jsem ke kroku, že jsem katalog obcí doplnil i o pečete farností v obcích a městech.

Co se týká analýzy pečetních motivů, tak nejčastějším motivem na sledovaných komunálních pečetích jsou zvířata. Nejčastěji jde o figuru lva nebo o koně. Jednu z těchto dvou figur najdeme u pečeti Hlinska, Hrochova Týnce, Ronova nad Doubravou, Řepníků, Svratouchu, Trhové Kamenice a Trojovic. Na pečetí obce Kameničky se nachází veverka. Na pečetích obcí a měst Chrudim, Krouna, Orel a Miřetín se nachází pták. Na pečetí obce Otradov se nachází liška. Na pečetí města Proseč poté nalezneme jelena a kohouta. Dalším častým motivem je vyobrazení svatého. Děje se tak v případě pečeti obcí Hněvědice, Chroustovice, Chroustovice, Bor a Lhota, Pokřikov, Radim, Zbožnov, Štěpánov a Lhota a Zderaz. V případě pečetí obce Radim jde nikoliv o svatého v podobě stojící postavy, ale v podobě jezdce na koni. Náboženský motiv se vyskytuje také na pečetích všech farností.

Dále je poměrně častý rostlinný motiv. V některých případech se jedná o hlavní motiv, v jiných pouze o doplňující. Dominantně se vyskytuje na pečetích obcí Běstvina, Blížňovice, Heřmanův Městec, Holetín, Jeníkov, Lipka a Seč. Dalším motivem vyskytujícím se na pečetích jsou městské hradby nebo stavby. To je případ obcí a měst Košumberk a Skuteč. Někdy se na pečetí objevuje motiv, který je pro danou obec typický. To se týká například obcí a měst Hamry, Heřmanův Městec, Miřetín, Úhřetice a Včelákov. Některé pečeti jsou nápisové. To je případ Chrasti, Leštinky, Oldříše, Rohozné a Třemošnice.

Nyní bych rád uvedl nejčastější motivy, které se vyskytují na obecních znacích. Velmi častým motivem jsou zvířata. Ve znaku Chrasti, Chrudimi a Orle je orlice nebo orel. Znak obcí Hlinsko, Rosice a Svratouch obsahuje koně. Lev se nachází ve znaku Trhové Kamenice a Ronova nad Doubravou. Ve znaku obce Holetín se nachází pelikán. Ve znaku

obce Bousov je ryba. Dalším významnou skupinou jsou znaky obsahující rostlinný motiv. V několika případech se ve znaku objevují obilné klasy. Jde o obce Bousov, Jeníkov, Jenišovice, Oldříš a Úhřetice. Ve znaku Hamrů a Nasavrku se nachází strom. Ve znaku města Heřmanův Městec je lekno. Ve znaku obcí Leštinka a Licibořice se nachází olšový, resp. dubový list. Někdy mohou být ve znaku vyobrazeny městské hradby nebo stavba. To se týká obcí Běstvína, Licibořice, Oldříš, Raná a Skuteč. Poslední významnou skupinou jsou znaky s náboženskými motivy. To se týká obcí Hrochův Týnec, Chroustovice, Perálec, Řepníky, Trojovice a Zderaz.

Chtěl jsem také zjistit, do jaké míry současné znaky obcí vycházejí z tehdejších komunálních pečetí. Došel jsem k závěru, že je to poměrně běžné. Týká se to obcí Bojanov, Hamry, Heřmanův Městec, Hlinsko, Hrochův Týnec, Chrudim, Proseč, Ronov nad Doubravou, Seč, Skuteč, Svratouch, Trhová Kamenice a částečně i obce Zderaz. V některých případech se mi stalo, že se mi dostala do rukou pečeť obce, která byla dříve samostatná a nyní je již součástí některé jiné obce. Tato obec tedy nemá svůj znak.

Některé z pečetí uvedené v této práci jsou z období po roce 1850. I po roce 1850 se tak ještě používaly pečeti. Přejít k razítkům tedy byl velmi pozvolný a trval řadu let. Razítka obvykle nejsou vzhledově složitá. Často jsou nápisová nebo obsahují pouze jednoduchý obraz. Příkladem mohou být v této práci zmíněná razítka obcí Bousov, Licibořice, Nasavrky, Pokřikov a Ronov nad Doubravou.

Téma práce jsem se snažil zpracovat nejobsáhleji, jak jsem byl schopný, i když jsem původně doufal, že sfragistického materiálu, který se mi bude hodit, objevím více, a to hlavně ve spojení s písemností. Přesto je možné ho dále rozvíjet. Další badatelé mohou hledat další sfragistický materiál a pokusit se rozšířit počet zpracovaných pečetí, pečetidel a razítek.

Prameny a literatura

Seznam pramenů

- Archiv Národního muzea, Eichlerova sbírka, Chrudimsko, obec Běstvína.
- Archiv Národního muzea, Eichlerova sbírka, Chrudimsko, obec Blížňovice.
- Archiv Národního muzea, Eichlerova sbírka, Chrudimsko, obec Bojanov.
- Archiv Národního muzea, Eichlerova sbírka, Chrudimsko, obec Hamry.
- Archiv Národního muzea, Eichlerova sbírka, Chrudimsko, obec Heřmanův Městec.
- Archiv Národního muzea, Eichlerova sbírka, Chrudimsko, obec Holetín.
- Archiv Národního muzea, Eichlerova sbírka, Chrudimsko, obec Hrochův Týnec.
- Archiv Národního muzea, Eichlerova sbírka, Chrudimsko, obec Jeníkov.
- Archiv Národního muzea, Eichlerova sbírka, Chrudimsko, obec Jenišovice.
- Archiv Národního muzea, Eichlerova sbírka, Chrudimsko, obec Kameničky.
- Archiv Národního muzea, Eichlerova sbírka, Chrudimsko, obec Krouna.
- Archiv Národního muzea, Eichlerova sbírka, Chrudimsko, obec Leštinka.
- Archiv Národního muzea, Eichlerova sbírka, Chrudimsko, obec Luže.
- Archiv Národního muzea, Eichlerova sbírka, Chrudimsko, obec Oldříš.
- Archiv Národního muzea, Eichlerova sbírka, Chrudimsko, obec Perálec.
- Archiv Národního muzea, Eichlerova sbírka, Chrudimsko, obec Proseč.
- Archiv Národního muzea, Eichlerova sbírka, Chrudimsko, obec Raná.
- Archiv Národního muzea, Eichlerova sbírka, Chrudimsko, obec Rosice.
- Archiv Národního muzea, Eichlerova sbírka, Chrudimsko, obec Svratouch.
- Archiv Národního muzea, Eichlerova sbírka, Chrudimsko, obec Trhová Kamenice.
- Archiv Národního muzea, Eichlerova sbírka, Chrudimsko, obec Trojovice.
- Archiv Národního muzea, Eichlerova sbírka, Chrudimsko, obec Úhřetice.
- Regionální muzeum v Chrudimi, sfragistická sbírka, inv. č. Sf 300.
- Regionální muzeum v Chrudimi, sfragistická sbírka, inv. č. Sf 308.
- Regionální muzeum v Chrudimi, sfragistická sbírka, inv. č. Sf 320.
- Regionální muzeum v Chrudimi, sfragistická sbírka, inv. č. Sf 328.
- Regionální muzeum v Chrudimi, sfragistická sbírka, inv. č. Sf 332.
- Regionální muzeum v Chrudimi, sfragistická sbírka, inv. č. Sf 338.
- Regionální muzeum v Chrudimi, sfragistická sbírka, inv. č. Sf 345.

Regionální muzeum v Chrudimi, sfragistická sbírka, inv. č. Sf 352.
Regionální muzeum v Chrudimi, sfragistická sbírka, inv. č. Sf 361.
Regionální muzeum v Chrudimi, sfragistická sbírka, inv. č. Sf 362.
Regionální muzeum v Chrudimi, sfragistická sbírka, inv. č. Sf 363.
Regionální muzeum v Chrudimi, sfragistická sbírka, inv. č. Sf 369.
Regionální muzeum v Chrudimi, sfragistická sbírka, inv. č. Sf 370.
Regionální muzeum v Chrudimi, sfragistická sbírka, inv. č. Sf 372.
Regionální muzeum v Chrudimi, sfragistická sbírka, inv. č. Sf 376.
Regionální muzeum v Chrudimi, sfragistická sbírka, inv. č. Sf 378.
Regionální muzeum v Chrudimi, sfragistická sbírka, inv. č. Sf 380.
Regionální muzeum v Chrudimi, sfragistická sbírka, inv. č. Sf 383.
Regionální muzeum v Chrudimi, sfragistická sbírka, inv. č. Sf 406.
Regionální muzeum v Chrudimi, sfragistická sbírka, inv. č. Sf 411.
Regionální muzeum v Chrudimi, sfragistická sbírka, inv. č. Sf 423.
SOA Zámorsk, SOkA Chrudim, AM Chrast, inv. č. 2, sign. A2, 632.
SOA Zámorsk, SOkA Chrudim, AM Chrudim, inv. č. 76.
SOA Zámorsk, SOkA Chrudim, AM Luže, pečetidlo z let 1850 – 1900, č. př. 79/01.
SOA Zámorsk, SOkA Chrudim, AM Nasavrky, razítko z let 1850 – 1945, nezpracováno, nesignováno.
SOA Zámorsk, SOkA Chrudim, AM Proseč u Skutče, pečetidlo z let 1700 - 1750, nezpracováno, pův. sign. 1288.
SOA Zámorsk, SOkA Chrudim, AM Ronov nad Doubravou, odlitek pečeti, vyjmuto z inv. č. 10.
SOA Zámorsk, SOkA Chrudim, AM Ronov nad Doubravou, razítko z let 1900 - 1945, nezpracováno, pův. sign. 24.
SOA Zámorsk, SOkA Chrudim, Archiv městyse Seč, inv. č. 1, sign. 43.
SOA Zámorsk, SOkA Chrudim, AO Licibořice, pečetidlo z let 1900 - 1945, pův. sign. 28, soupis pečeti č. 145.
SOA Zámorsk, SOkA Chrudim, AO Licibořice razítko z let 1900 - 1945, nezpracováno, nesignováno.
SOA Zámorsk, SOkA Chrudim, AO Zalažany, pečetidlo z let 1900 – 1950, pův. sign. 20, soupis pečeti č. 154.

SOA Zámorsk, SOkA Chrudim, Cech krejčích Chrudim, inv. č. 1.

SOA Zámorsk, SOkA Chrudim, MNV Bousov, razítko z roku 1950, nezpracováno, č. př. 13/1985.

SOA Zámorsk, SOkA Chrudim, razítko obecní úřad Pokřikov 1850 – 1945, nezpracováno, nesignováno.

SOA Zámorsk, SOkA Chrudim, Sbíрка razidel a pečetních typářů, sign. 2.

SOA Zámorsk, SOkA Chrudim, Sbíрка razidel a pečetních typářů, sign. 14.

Seznam literatury

Karel MARÁZ, *Sfragistika: studijní texty pro posluchače pomocných věd historických a archivnictví*, Brno 2014.

Tomáš KREJČÍK, *Pečeť v kultuře středověku*, Šenov u Ostravy 1998.

Václav VOJTÍŠEK, *O pečetech a erbech měst pražských a jiných českých*, Praha 1928.

Jarmila KREJČÍKOVÁ – Tomáš KREJČÍK, *Úvod do české sfragistiky*, Ostrava 1989.

Milan BUBEN, *Encyklopedie heraldiky: světská a církevní titulatura a realie*, Praha 2003.

Rostislav NOVÝ, *Počátky znaků českých měst*, Sborník archivních prací 26, 1976.

Jiří ČAREK, *Městské znaky v českých zemích*, Praha 1985.

Marcela ŠÁŠINKOVÁ, *Pečetě Chrudimska*, Chrudim 1989.

Klára WOITSCHOVÁ, *Otisky dějin. Pečetě Eichlerovy sbírky*, Praha 2013.

Kolektiv autorů, *Retrospektivní lexikon obcí ČSSR 1850 – 1970*, Praha 1978.

Jiřina RŮŽKOVÁ, Josef ŠKRABAL, *Historický lexikon obcí České republiky – 1869 – 2005*, Praha 2006.

Jan MUSIL, Jan FROLÍK, *Hrochův Týnec v pravěku a středověku*, Hrochův Týnec 2011.

Seznam internetových zdrojů

Registr komunálních symbolů. Dostupné z: <https://rekos.psp.cz/detail-symbolu/id/efc4b06c-a5cf-4c42-8187-fb1136246a34>. [online]. [cit. 8. 6. 2021].

Registr komunálních symbolů. Dostupné z: <https://rekos.psp.cz/detail-symbolu/id/999f4eff-86af-4569-a6f7-c1bb73508861>. [online]. [cit. 8. 6. 2021].

Registr komunálních symbolů. Dostupné z: <https://rekos.psp.cz/detail-symbolu/id/4890f247-3166-493b-a1ce-8d0bd17164e6>. [online]. [cit. 8. 6. 2021].

Registr komunálních symbolů. Dostupné z: <https://rekos.psp.cz/detail-symbolu/id/dda2c28b-2083-42d8-b592-02f43778cecd>. [online]. [cit. 9. 6. 2021].

Registr komunálních symbolů. Dostupné z: <https://rekos.psp.cz/detail-symbolu/id/3bfe0a69-2494-4f37-98c6-fa80cde2dd4c>. [online]. [cit. 9. 6. 2021].

Registr komunálních symbolů. Dostupné z: <https://rekos.psp.cz/detail-symbolu/id/120b5e33-711b-480e-b19c-b1e80f0a087a>. [online]. [cit. 9. 6. 2021].

Registr komunálních symbolů. Dostupné z: <https://rekos.psp.cz/detail-symbolu/id/8b4db5fd-970c-47f6-854f-6922a74d9269>. [online]. [cit. 9. 6. 2021].

Registr komunálních symbolů. Dostupné z: <https://rekos.psp.cz/detail-symbolu/id/df72c31a-a7fb-48ab-a9c1-b105518fb06f>. [online]. [cit. 9. 6. 2021].

Registr komunálních symbolů. Dostupné z: <https://rekos.psp.cz/detail-symbolu/id/330c0cad-5e8e-486e-968b-9c682c56b1b1>. [online]. [cit. 12. 6. 2021].

Registr komunálních symbolů. Dostupné z: <https://rekos.psp.cz/detail-symbolu/id/1f733207-9687-4461-9dc4-a725b5eb5fe4>. [online]. [cit. 9. 6. 2021].

Registr komunálních symbolů. Dostupné z: <https://rekos.psp.cz/detail-symbolu/id/b4a90130-ff19-4314-b815-7a5f83c7649a>. [online]. [cit. 10. 6. 2021].

Registr komunálních symbolů. Dostupné z: <https://rekos.psp.cz/detail-symbolu/id/df2bc55e-3a6e-47f3-b1ec-21f8a4d1badd>. [online]. [cit. 10. 6. 2021].

Registr komunálních symbolů. Dostupné z: <https://rekos.psp.cz/detail-symbolu/id/3c3fe2a7-deb5-4afe-9a6d-020570842da5>. [online]. [cit. 10. 6. 2021].

Registr komunálních symbolů. Dostupné z: <https://rekos.psp.cz/detail-symbolu/id/85c7841e-ed81-44b3-8655-8dae5896951e>. [online]. [cit. 16. 6. 2021].

Registr komunálních symbolů. Dostupné z: <https://rekos.psp.cz/detail-symbolu/id/c9be28c6-3f06-404e-8653-b8cf39d3b877>. [online]. [cit. 19. 6. 2021].

Registr komunálních symbolů. Dostupné z: <https://rekos.psp.cz/detail-symbolu/id/4b0e00e0-c688-4ca1-ab92-ebb9c664018b>. [online]. [cit. 19. 6. 2021].

Registr komunálních symbolů. Dostupné z: <https://rekos.psp.cz/detail-symbolu/id/656a42de-9c4c-4eea-abda-fd1959062005>. [online]. [cit. 19. 6. 2021].

Registr komunálních symbolů. Dostupné z: <https://rekos.psp.cz/detail-symbolu/id/6ff64fad-ee7-4fd3-ae3-6023bcba6570>. [online]. [cit. 10. 6. 2021].

Registr komunálních symbolů. Dostupné z: <https://rekos.psp.cz/detail-symbolu/id/ea29069c-e739-4eda-99d1-4d3bf0d7aba2>. [online]. [cit. 10. 6. 2021].

Registr komunálních symbolů. Dostupné z: <https://rekos.psp.cz/detail-symbolu/id/9ed31e3b-52d3-49bb-8304-33adcb19c12a>. [online]. [cit. 10. 6. 2021].

Registr komunálních symbolů. Dostupné z: <https://rekos.psp.cz/detail-symbolu/id/83697c9c-8939-442a-a093-876d08002e23>. [online]. [cit. 11. 6. 2021].

Registr komunálních symbolů. Dostupné z: <https://rekos.psp.cz/detail-symbolu/id/668ea13b-2c88-4144-bc9a-0705e0eaacd8>. [online]. [cit. 11. 6. 2021].

Registr komunálních symbolů. Dostupné z: <https://rekos.psp.cz/detail-symbolu/id/df8078f9-3493-4693-ad4d-d56f6a710978>. [online]. [cit. 11. 6. 2021].

Registr komunálních symbolů. Dostupné z: <https://rekos.psp.cz/detail-symbolu/id/cc82c2d9-2104-4ada-a02e-c39ff3cd2245>. [online]. [cit. 16. 6. 2021].

Registr komunálních symbolů. Dostupné z: <https://rekos.psp.cz/detail-symbolu/id/ccc8c9f4-4fd9-4b49-9f8f-c31ea128a43e>. [online]. [cit. 11. 6. 2021].

Registr komunálních symbolů. Dostupné z: <https://rekos.psp.cz/detail-symbolu/id/15f113dd-9d92-4069-9a9e-7d02ba708781>. [online]. [cit. 11. 6. 2021].

Registr komunálních symbolů. Dostupné z: <https://rekos.psp.cz/detail-symbolu/id/9cc9f8d6-4ebd-464f-88a2-27da57bc1b17>. [online]. [cit. 11. 6. 2021].

Registr komunálních symbolů. Dostupné z: <https://rekos.psp.cz/detail-symbolu/id/ee2d02f0-a6c1-4131-9129-7946e6bc317a>. [online]. [cit. 11. 6. 2021].

Registr komunálních symbolů. Dostupné z: <https://rekos.psp.cz/detail-symbolu/id/0ddf8fe2-6381-46fd-baac-cbfd2eaea466>. [online]. [cit. 11. 6. 2021].

Registr komunálních symbolů. Dostupné z: <https://rekos.psp.cz/detail-symbolu/id/cf5e2f1d-24cc-4501-ad14-d4301249793d>. [online]. [cit. 12. 6. 2021].

Registr komunálních symbolů. Dostupné z: <https://rekos.psp.cz/detail-symbolu/id/22482e5e-7d06-45f1-a129-c059c21c90e5>. [online]. [cit. 11. 6. 2021].

Registr komunálních symbolů. Dostupné z: <https://rekos.psp.cz/detail-symbolu/id/52779cf4-36ca-4ad5-82b9-701f73c4bb3b>. [online]. [cit. 11. 6. 2021].

Registr komunálních symbolů. Dostupné z: <https://rekos.psp.cz/detail-symbolu/id/4bdac111-2d17-4e45-b152-0b99eb08730b>. [online]. [cit. 11. 6. 2021].

Registr komunálních symbolů. Dostupné z: <https://rekos.psp.cz/detail-symbolu/id/cc197bdf-7a14-473a-af72-c3a04d59898e>. [online]. [cit. 11. 6. 2021].

Registr komunálních symbolů. Dostupné z: <https://rekos.psp.cz/detail-symbolu/id/6fe0a706-3da4-4ab3-92cb-82d606311d2d>. [online]. [cit. 11. 6. 2021].

Webová stránka obce Běstvina. Dostupné z: <https://www.obecbestvina.cz/obec-1/informace-o-obci/>. [online]. [cit. 29. 5. 2021].

Webová stránka obce Bousov. Dostupné z: <https://www.bousov.cz/obec-7/historie/>. [online]. [cit. 17. 6. 2021].

Webová stránka obce Hamry. Dostupné z: <https://www.hamry.cz/>. [online]. [cit. 6. 6. 2021].

Webová stránka města Heřmanův Městec. Dostupné z: <http://www.hermanuv-mestec.cz/o-meste-1/informace-o-meste/historie/>. [online]. [cit. 7. 6. 2021].

Webová stránka města Holetín. Dostupné z: <http://www.obecholetin.cz/o-obci/historie/stripsy-z-historie>. [online]. [cit. 24. 5. 2021].

Webová stránka města Hrochův Týnec. Dostupné z: <https://www.hrochuvtynec.cz/mesto-a-okoli/historie-mesta/>. [online]. [cit. 6. 6. 2021].

Webová stránka města Chrudim. Dostupné z: <https://www.chrudim.eu/historie/d-1649/p1=1096>. [online]. [cit. 20. 5. 2021].

Webová stránka obce Jeníkov. Dostupné z: http://www.obec-jenikov.cz/?page_id=17. [online]. [cit. 12. 6. 2021].

Webová stránka obce Jenišovice. Dostupné z: <https://obecjenisovice.cz/obec-zalazany/>. [online]. [cit. 18. 6. 2021].

Webová stránka města Kameničky. Dostupné z: <https://www.obec-kamenicky.cz/nase-obec/o-obci/>. [online]. [cit. 24. 5. 2021].

Webová stránka obce Leštinka. Dostupné z: <http://www.obeclestinka.cz/historie-obce/>. [online]. [cit. 25. 5. 2021].

Webová stránka Místopisy. Dostupné z: <https://www.mistopisy.cz/pruvodce/obec/1975/liciborice/historie/>. [online]. [cit. 16. 6. 2021].

Webová stránka města Nasavrky. Dostupné z: <https://www.nasavrky.cz/o%2Dmeste/ms-1276/p1=1276>. [online]. [cit. 19. 6. 2021].

Webová stránka obce Perálec. Dostupné z: <http://www.peralec.cz/obec-peralec/historie/>. [online]. [cit. 3. 6. 2021].

Webová stránka obce Ronov nad Doubravou. Dostupné z: <https://ndk.cz/view/uuid:28d8af90-49af-11e2-a9ad-005056827e51?page=uuid:033dec79402130fc4d7e5a2cd04e6286>. [online]. [cit. 16. 6. 2021].

Webová stránka obce Rosice. Dostupné z: <https://www.obec-rosice.cz/>. [online]. [cit. 2. 6. 2021].

Webová stránka obce Svratouch. Dostupné z: <http://www.svratouch.cz/town-history/>. [online]. [cit. 31. 5. 2021].

Webová stránka obce Trojovice. Dostupné z: <https://www.trojovice.cz/historie-obce/>. [online]. [cit. 19. 5. 2021.]

Webová stránka obce Třemošnice. Dostupné z: <https://www.tremosnice.cz/mesto/informace-o-meste/historie/>. [online]. [cit. 13. 5. 2021].

Webová stránka obce Úhřetice. Dostupné z: <https://uhretice.webnode.cz/historie/>. [online]. [cit. 20. 5. 2021].